

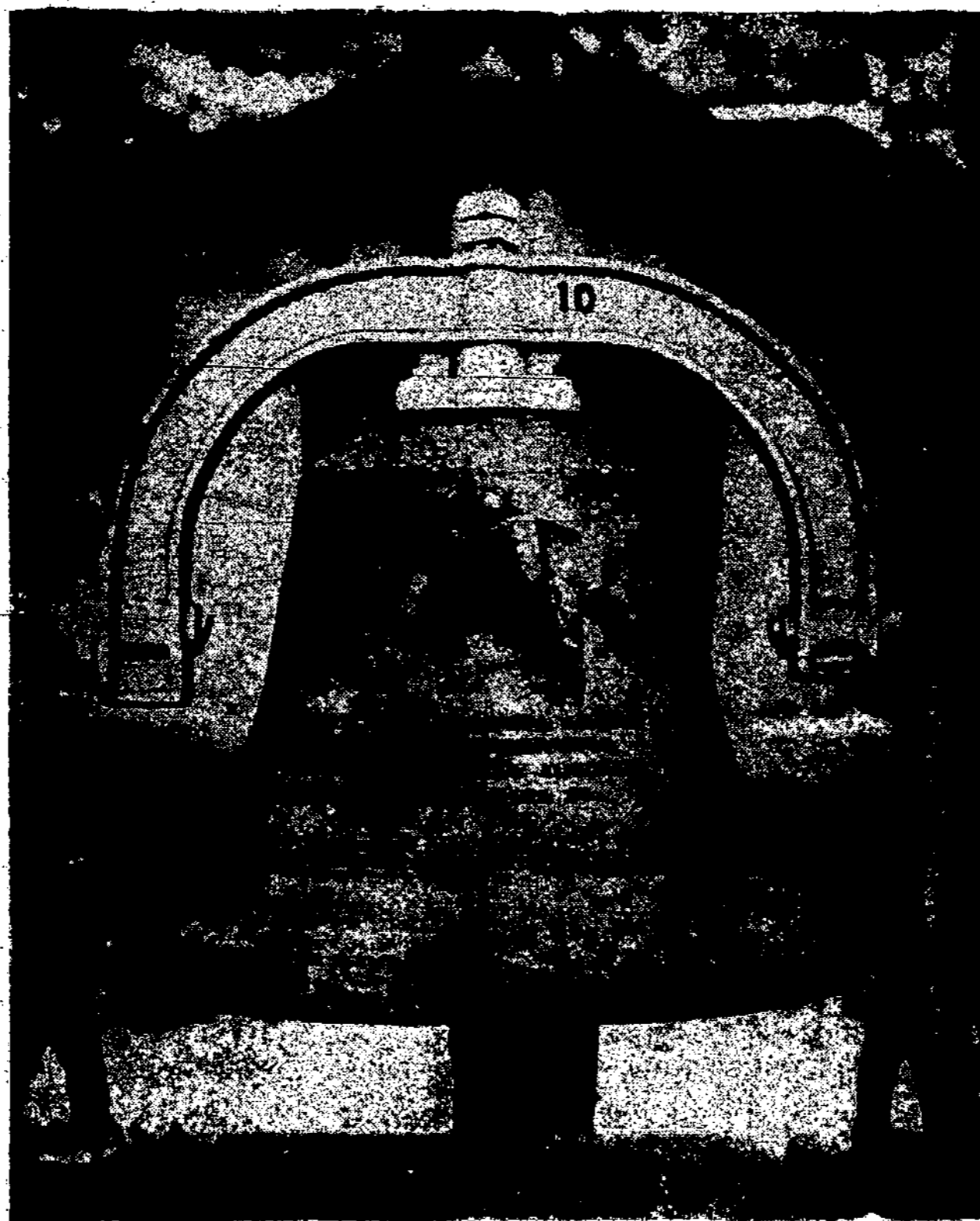
Kaina: metams 15 lt., pusmečiui 8 lt., 1 mėn. 1 lt. 50 ct. Kareiviams per pusę pigiau. Užsieny metams 25 lt. Atskiras numeris 30 ct. visiems. *Skelbimai:* petito eilutė 40 ct.; prieš tekstą dvigubai. *Adresas:* Kaunas, Nepriklausomybės aikštė.

19 (415) nr.

Kaunas, 1927 m. gegužės m. 11 — 17 d.

IX metal.

O,
skambink
per
amžius
vaikams
Lietuvos,

kad
laisvės
nevertas,
kas
negina
jos

„Lietuvos Laisvės Varpas“.

Gegužės 15-oji.

Kai mes, lietuviai, dar svetimiams vergavome, tai buvome verčiami norom-nenorom švęsti nekenciamųjų mūsų valdovų atėjūnų šventes, slėpdami savo neapykantą, pyktį persekiotojams ir pasibiaurėjimą žiauriaja verguve. Anais liūdnos atminties laikais Lietuvos miestai ir miesteliai iš prievartos turėjo „puošti“ vartus rusiškomis vėliavomis, kurios skaudžiai žeidė lietuvių širdį. „Švęsdami“ tuos rusų „tabelius“, visi tada svajojome švęsti savas tautiškas šventes.

Pagaliau, štai ir sulaukėme tų svajotų gražių laikų.

Štai, jau devintuosius metus su dideliu džiaugsmu ir pakilusia dvasia švenčiame savo tautiškas šventes. Mes nūn esame laisvi, džiaugiamės ta laisve. O juk tokių laikų, tokios laisvės ištroškę mūsų tėvai, paskutinioji mūsų tautos karta, vilkdami baisų baudžios jungą tik ir svajoję ir buvo jau beveik visai villies nustoję, kad Lietuva atgys, prisikels iš karsto.

Sunkūs ir baisūs tai buvo laikai; jie vadinami vienu baisiu ir šiurpą keliančiu žodžiu — tautos v e r g u v ė! Tai reiškia, visi tos tautos sūnūs ir dukterys gyvena vergų gyvenimu, be jokių net paprasčiausių žmogaus ar gyvo padaro teisių: nieko negali norėti, turėti ar ko geresnio siekti. Tokio „gyvenimo“ teko ragauti lietuvių tautai. Jai net buvo griežčiausiai uždrausta spausdinti ir skaityti lietuviškas raštas. Ta teisė niekuomet nebuvo atimta netgi laukinėms tautomis! O lietuviai net ir už tai buvo persekiojami, dargi pačiomis žiauriausiomis visame pasaulyje bausmėmis: visam pasaulyje yra pagarsėjęs Sibiras, šalčiausioji katorgų katarga, kuri surijo ne vieną šimtą mūsų brangių tautiečių kankinių už lietuviškąją knygą, už lietuvių vystę ir tada dar tikrai už svajojamąją laisvą Lietuvą!

Ilgas, labai ilgas buvo Lietuvos Golgotos kelias!

Ne veltui tie mūsų kankiniai šaukėsi keršto ir teisėto atlyginimo už tas kančias, ištrėmimą. Jie, nė kiek nemurmėdami ant tokio savo likimo, visai ramūs mirdami, aukavo savo gyvenimo laisvę ir gyvybę tam, kad bent vėlesnioji lietuvių karta laimingesnė būtų.

Tai buvo Lietuvos knygnešiai, rašytojai, tikri dvasios galiūnai — jie, kaip ir tie pirmieji krikščionys, nebijojo mirti dėl tos kilniosios idėjos, kuriai buvo visiškai atsidavę, pasiūkavę. Jie yra mūsų didvyriai, tautos švyturiai. Jie parodė gyvą pavyzdį, kaip reikia Tėvynę mylėti, jos laisvės bei gerovės siekti, kaip reikia bendraisiais tautiečių reikalais rūpintis. Tai buvo Aušros sūnūs. Ir kaip žinote, tų aušrininkų pasiūkavimas, ryžtumas, pastangos nenuėjo niekais. Jie padarė stebuklą!

Lietuvos kaimas išgirdo Tėvynės Varpo garsus, susiprato, pabudo iš gilaus miego. Prasidėjo galingas lietuvių sąjūdis visam lietuvių krašte. Tauta ruošėsi žūtbūtinai kovai dėl savo reikalų ir teisių. Pakilusi lietuvių dvasia ėmė labiau vis stiprėti — jos jau nebeįstengė užslopinti jokie Sibirai, kalėjimai, teismai!

Ta lietuvių dvasia tiek pribrendo mūsų tautoje, kad 1918 — 1919 metais, tautos vadams paraginus mūsų vyrus imtis ginklo ir stojus petys į petį suteikti gimtajam kraštui laisvę, — savanorių nepritrūko. Visai

ūmai susidarė organizuota, drausminga tautiška kariuomenė, kuri bematant išvijo iš savojo krašto grobuoniškai įsišeiminkavusias svetimas jėgas.

Jei ne tie savanoriai, — tai ir šiandien dar mūsų sprandu jodinėtų rusas — bolševikas ar lenkas — baudžios mėgėjas.

Nepriklausomybės karo dalyviai sukūrė Naująją Lietuvą, naująją valstybę, kuri gana greit susitvarkė, susiorganizavo už jų nugarų sudarytosios tvirtos sienos.

Jų tikrąją meilę Tėvynėi, ryžtumą ir didžius nuopelnus pagerbia visas mūsų kraštas, o ypač tatai sutartinai iškilmingai ir nuoširdžiai atlieka šiandien Gegužės 15-tą dieną, minėdamas Nepriklausomybės paskelbimą ir kariuomenės įsikūrimą.

Brangus tautieti, ir Tu, Lietuvos gynėjau, pažvelk aplink save — kas ten dedasi?

Namai pasipuošę tautiškomis vėliavomis. Dauge lyje langų išstatyti didžiųjų Lietuvos kunigaikščių ir mūsų tautos tėvo — Respublikos Prezidento atvaizdai, daiktai apjuosti tautiškais kaspinais. O kas per sąjūdis miestų ir miestelių gatvėse!

Neatsižiūrėdama į nuovargį, visuomenę, tarytum bitės avilyje, susispietusi prie paradų aikščių. Čia ir seniai ir vaikučiai, čia ir turtuoliai ir beturčiai, ir šviestuomenė ir bemoksliai, — kas tik gyvas veržiasi į tuos didelius susibūrimus. Čia ir puikios tautiškosios mūsų kariuomenės pulkai su savo galingaisiais pabūklais, šarvuočiais, lėktuvais, ir raitieji ir pėstieji bendros Tėvynės Lietuvos gynėjai, ir šaulių būriai, ir skautai, mokyklos, įvairios organizacijos, draugijos ir pavieniai žmonės. Visi nekantriai įbėdę akis į savąją kariuomenę, kuri yra vienintelė Lietuvos laisvės bei nepriklausomybės garantija, visos tautos troškimų, idealų vykdytoja, garbės gynėja. Pavojaus valandai ateinant — toji kariuomenė žymiai ir galingai išsiplės ties visu mūsų valstybės pasieniu: dabartiniai pulkai pavirs divizijomis, batalionai — pulkais; atsiras, kai grybai po lietaus, partizanų būriai! Tuo pavojinguoju momentu Lietuvos vyrija bus šarvuota ir sudarys tokią sieną, kad į ją subirės visos mūsų priešų pastangos, suduž šarvuotos priešų kaktos, kumštys!

Šiandien į mūsų kariuomenę džiaugsmingai ir išdidžiai žiūrės gausingoji Lietuvos visuomenė, reikšdama širdingiausią padėką už pavyzdinę budrumą Tėvynės sargyboje ir linkėdama laimingai išverti toje šventoje tarnyboje, nesigailint ir brangiausių aukų — sveikatos, gyvybės!

Štai, ko buriasi tose aikštėse mūsų visuomenė! Štai kodėl ji veržte veržiasi, nors vienintelį kartą per metus, pažvelgti į gražiuosius mūsų kariuomenės paradus ir pasididžiuoti Lietuvos gynėjū!

Iš savo pusės, tą gerai jaučia ir mato kiekvienas Lietuvos karys: jis tik džiaugiasi tokiu reiškiniu, brangina tautos vienybę ir siekimus ir dar tvirčiau pasiryš juos įvykdyti!

Tuo tarpu išvadavimo laukia mūsų Vilnius, Gardinas ir Suvalkai!

P. Jurgelevičius.

Ateis laikas, atsikels pilys užburto mūsų bočių dvasios, ir vėl mūsų kraštą valdys savi. Tada jus, vaikai, nebesauks maskoliški ciosoriai iš Maskvos ir Peterburgo tarnauti į tolimus Kaukazus ir Sibirus, bet savi lietuviški valdovai iš Vilniaus tarnauti čia pat savam krašte. Tada

nebegarbinsite burliokišką „znamę“ (vėliavą), bet savą — lietuvišką papartį.

*Kurtuvėnai,
1907 m.*

*Senelis žemaitis
KOSTAS KUNDROTAS,
tarnavęs rusų kariuomenėj.
Kaukaze.*

Antanas Smetona, Lietuvos Respublikos Prezidentas.

Mūsų kariuomenė, tai mūsų nepriklausomybės laidas. Samprotauti, kad ji negalėtų apsiginti

nuo Lenkijos, gali tik tie, kuriems nebrangu Tėvynės laisvė ir gerovė.

A. SMETONA,
Respublikos Prezidentas.

Prisikėlimas.

Sušvito 'Aušra'
Suskambėjo varpai -
Kėlės iš karato
Lietuvių tauta...

Su ryto aušros
Pirmais spinduliais
Stojo į darbą
Tautos mižinat...

Kartu su varpais
Jie šaukė garstai:
Kelkitės broliai,
Kilkit narsuoliai! —

Ir kėlės visi
Jėgų kupini,
Stojo į darbą
Greta mižinų...

Pajudino žemę,
Sutraukė grandis
Kėlės iš miego
Garbinga tauta...

J. Baronas.

Prie Tautos Patriarcho Kapo.

Žiauri mirties ranka be širdgėlos rauna
Iš tarpo kareivių garstuosius vadus;
Nunešus prie kalno ant aukuro krauna
Ir rengia vis naujus ir naujus kapus.

Jis išplėšė Tėvą tautos atgavintus,
Jis parbloškė vadą jaunutės šalies;
Jis ašaroms vilgo veidus visų rimtus
Ir kviečia kiekvieną skubėt prie pilies.

Dar skruostai lietuvių rasoti tebėra,
Širdis teb'kartoja verksmingus aidus;
Kaip štai naujas skausmas vėliai sullepsnojo,
Jis toks netikėtas, skaudus ir baisus!...

Tenai, kur jo kaulai garbingi ilsejas,
Tarp bočių, senelių — garšių mižinų;
Ten savo mes galvas nunešę sudėsime,
Ilgiaus gi nebkęsim mes ten svetimų!

P-NAS.

Pasimatysime, Vilniau!

Jau beveik valandą, kai paskutiniai lietuvių kariuomenės būriai pasitraukė iš Vilniaus. Į miestą griovėsi „devynios pragaro galybės“ želigovskininkų. Visais kampais kyšojo jų „konfederatės“, šypsojosi išdidūs „šlechecni“ veidai, užmiršę visa tai, kad tik negarbingu klastos būdu išplėšė iš daug silpnesnio už save svarbiausią valstybės kūno dalį — sostinę.

Bet ten... keli kilometrai už miesto, per gyvenimo kruviną siūlą bėgo visiškai priešingas vaizdas.

Pasilikę vijosi savuosius 8 lietuvių žvalgai, vedami grandinio Navelaičio. Pats Navelaitis jau buvo sužeistas į kairę ranką. Kitas kareivis, dar tik 19 metų amžiaus savanoris, telšis kis žemaičiuukas, ėjo galvą persirišęs bintu. Dešinėje žando pusėje pro bintą sunkėsi kraujas. Krosnos dzūkelis Naidzicas, pusbačius persimetęs per pečius, sunkiai svyravo. Kojos basos, sutrintos pūslės, ir kruvinos. Smarkiau kur sutrenkus kojas, staiga nuo skausmo sukanda dantis, veidas pamelsta — ir vėl eina, skubi. Visi tyli, nė žodžio. Aplink tuštuma ir tyla, lyg dykumoj.

Užpakaly dar tolokai sudulkėjo kelias.

— Vyrai, ten jau lenkai! — staiga pastebėjo Navelaitis ir visi, surinkę paskutines savo jėgas, skubėjo mišką pasiekti.

Keliasdešimtis lenkų raitininkų būrys kaskart artinosi. Išbėgt sunku. Mūsų aštuonetas vyrų vis tik mišką pasiekė.

— Gult! — pasigirdo skyrininko Navelaičio komanda ir sugulus visų aštuonėtų šautuvai nukrypo į dulkantį nuo arklių trypimo kelią.

— Trrr... — pasipylė salvė iš miško. Ten lauke, paliai kelią, sudulkėjo kulky ardoma žemė, kai kurie lenkų arkliai pasistojo ant paskutinių kojų, griuvo ant žemės, kiti metėsi į šalį. Vieni lenkai, rankomis išsiškėtę, dribo žemyn, o likusieji, arklius paslėpę už netoli esančio kalnelio, nuo jo pradėjo šaudyti į mišką. Kilo kautynės tarp 50 lenkų ir 8 lietuvių. Bet neilgai!

Greit dingtelėjo telšiškiui jau senai jo pamiršti senelių pasakojimai, kaip senovėj vienas žemaitis mušdavo giriose 25 priešininkus. Kodėl dabar nepabandyti tos garbės. Skyrininkui leidus, 4 vyrai liko vietoj šaudyti, o 4 — leidosi kiton pusėn kelio, kur radę patogesnę vietą galėtų sėkmingiau apšaudyti lenkus.

Lenkai, pajutę šūvius iš dviejų pusių, sėdosi an arklių atgal bėgti.

Mūsų aštuonetas vėl susirinko į krūvą. Navelaitis vėl įkando į petį lenkų metalo bitę ir kraujas sunkėsi pro mundirijų. Binto nebeturėjo nė vienas. Teko perrišti, perplėšus vienam savo marškinius.

— Vyrai, greičiau bėkit, nes pakliūsime lenkams, — jau silpstančiu balsu paliepė skyrininkas Navelaitis.

Visi pasižiūrėjo į savo skyrininką. Be žodžių suprato vienas kito mintį, kad reikia su savimi pasiimti skyrininką. Negi savo draugą paliksi priešininkui. Ir pradėjo ieškoti būdų sužeistajam nešti.

— Vyrai, bėkite, nes kitaip pražūsime! — vėl ragino skyrininkas.

Visi stovėjo ir tylėjo. Kada siela kupina draugiškos meilės jausmų, žodžiai nebeteikėjo. Kaip gi paliksi draugą vieną žūti. Per daug žiauru.

Laukais jau slinko tiršta lenkų raitininkų grandinė o ten toliau... į dangų stiebėsi Vilniaus pilies bokšto viršūnė.

— Sudieu, draugai, bėkit iš čia! Pasiliksiu aš vienas. Del vieno žūti septyniems neapsimoka. Jūs dar reikalingi, kad štai sugrištumėt į aną, jau tolokai pasilikusį, Vilniaus pilį. Mane nešdami nebespėsite išbėgti. Tik vieno jūs prašau — parašykite apie mane mano namiškiams, o jums sudieu! Sugriškite atgal į Vilnių! Mano kapas jūsų lauks. Nors ir sužeistas, bet į lenkų nagus nepasiduosiu. Dar penkis šovinius turiu ir jiems iššauti jėgų užteks.

Visi tylėjo ir lyg stabo ištikti nejudėjo.

— Įsakau bėgti visiems ir mane čia palikti! — surinkęs paskutines jėgas griežtai įsakė jau nebe draugo balsu, bet viršininko. Galvą padėjo ant žemės ir daugiau nė žodžio.

Visas septynetas pakėlė akis į ten toli, lyg rūkuose, skęstantį Gediminkalnio bokštą, ir tyliai sielos gelmėj ištare:

— Pasimatysime, Vilniau! — nuėjo savo skyrininko įsakytais keliais. O skyrininkas Navelaitis savo žodį ištesėjo: jo tik lavonas pateko smurtininkams.

St. Butkus.

Kariuomenės Vado Generolo Silvestro Žukausko jubiliejus.

Gegužės 15 dieną sueina 40 metų nuo kariuomenės vado generolo Žukausko pakėlimo į pirmą karininko laipsnį.

Generolas Žukauskas yra gimęs Panevėžio apskr., Doveiniškių kaime, 1865 m. gruodžio 31 d. Mokslus

ėjo Šiaulių gimnazijoje. Karo mokyklą baigė Vilniuje ir į pirmą karininko laipsnį pakeltas 1887 m. gegužės 15 dieną. Rusų kariuomenėje tarnaudamas, dalyvavo rusų-japonų kare. 1908 metais gavo pulkininko laipsnį. 1914 m., vadovaudamas pulkui, iš pat pradžių dalyvauja kautynėse. 1915 metais kovėsi Lietuvoje ties Dubysos upe, vėliau ties Biržais. Du sykius buvo sužeistas.

1915 m. rudenį buvo paskirtas brigados vadu ir gavo generolo majoro laipsnį. 1916 m. dalyvavo smarkiose Dinabarko (Daugpilio) kautynėse. 1917 m. buvo paskirtas 1-os pėstininkų divizijos vadu.

Už pasižymėjimus kautynėse generolas Žukauskas rusų kariuomenėje buvo apdovanotas įvairiais aukštais ordiniais.

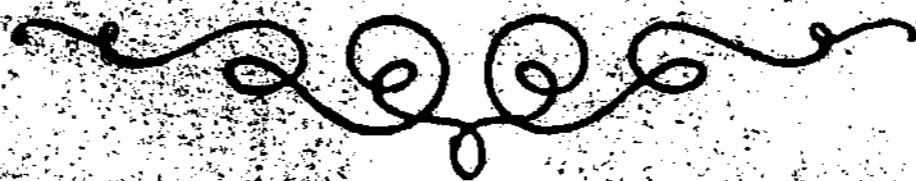
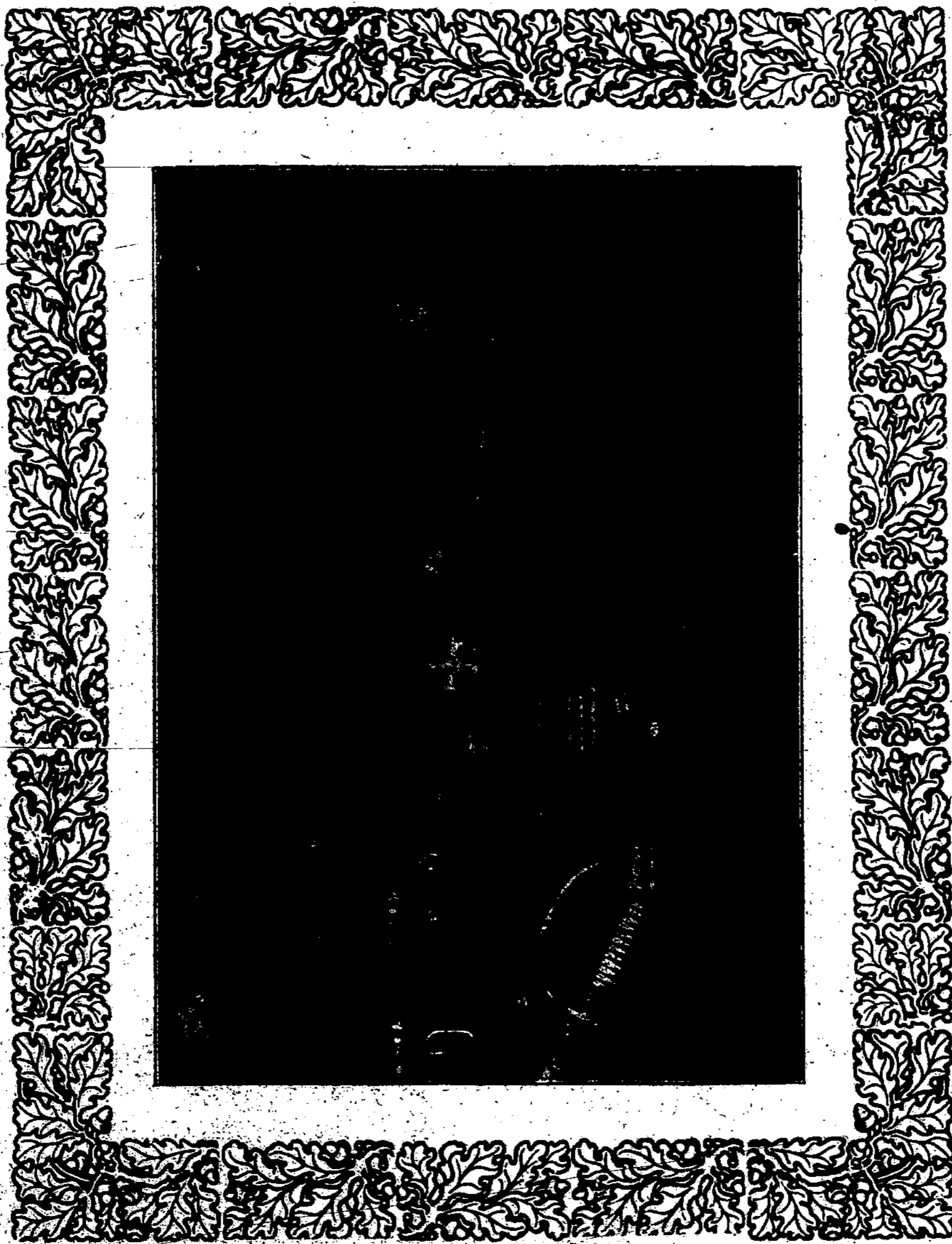
1918 m. generolas Žukauskas apleido rusų kariuomenę ir atvyko į Lietuvą. Dėl žaizdų ir po sunkių kautynių jautėsi labai nuvargęs ir turėjo pailsėti. 1919 metais, matydamas savo tėvynę apnikta priešų iš visų

pusių, nebudamas blogo sveikatos stovio, įstojo į mūsų kariuomenę. 1919 m. gegužės 9 dieną Respublikos Prezidentas paskyrė generolą Žukauską vyriausiuoju kariuomenės vadu. Jam vadovaujant išstūmėm bolševikus iš savo krašto ir atvadavom Latvijos dalį. Išėjęs

iš kariuomenės 1919 m. rudenį, generolas Žukauskas 1920 metais vėl dukart pat pavojingiausiais mūsų tėvynei laikotarpiais buvo pašauktas vadovauti kariuomenei. Tų pačių metų rudenį garsiomis Širvintų-Giedraičių kautynėmis sulaukė lenkų veržimasi į Lietuvą. Pasi- baigus kautynėms generolas Žukauskas vėl buvo išėjęs į atsargą, bet 1923 m. birželio 6 dieną iš naujo pašauktas į kariuomenę ir paskirtas jos vadu; šias pareigas eina iki šiai dienai.

Už pasižymėjimus kautynėse dėl mūsų nepriklausomybės generolas Žukauskas yra apdovanotas Vyties kryžiaus I rūšies 3 ir 2 laipsnių ordiniais. Be to, yra apdovanotas latvių „Lacplēšio“ ir čekų „Křiž Va- lečny“ ordiniais.

Mes, kariai, linkėdami Tamstai, mūsų Vade, pasisekimų, laimės, sveikatos, ilgiausių metų, laukiame tos valandos, kada mus vesi į Vilnių, kur kenčia mūsų broliai lenkų prispausti, kur mūsų didžiosios šventovės — Vytauto grabas, Tautos Patriarcho kapas, Aušros Vartai...

Tvirta vienybė tarpusavy, savo viršininkų gerbimas ir pasitikėjimas tegu niekuomet jūsų neapleidžia. Tame kariuomenės jėga ir galla.

Generolas ŽUKAUSKAS,
Kariuomenės Vadas.

Kareivis neprivalo ir negali būti gyventojams sunkenybė. Kareivis turi atminti, jog jis yra gyventojų gynėjas.

Generolas ŽUKAUSKAS,
Kariuomenės Vadas

Erškėčių takais į šviesų rytojų.

Galinga buvo Lietuva senovėje. Didžiausi žemės plotai jai priklausė — nuo Baltijos ligi Juodųjų jūrų. Lenkės jai visi. Galingi totoriai, sutriuškinę gausingą rusų tautą, negalėdavo įveikti lietuvių ir prašydavo jų užtarimo ir malonės. Geležim apsikausę visos Europos riteriai - kryžiečiai šimtmečius kovojo su mūsų bočiais, norėdami juos pavergti, bet jų galybė žlugo Žalgirio kovoj nuo lietuvių kardo. Rusai be kovų savo žemes lietuviams užleisdavo. Pergalė ir garbė lietuvių žygius lydėjo. Tarp visų lietuvių žydėjo broliška vienybė. Del savo Tėvynės gerovės ir laimės Lietuvos sūnūs mokėjo vargti, kentėti, kovoti ir garbingai mirti.

Kokios galybės, kurios vietos pasauly Lietuva būtų pasiekus, nėra reikalo kalbėti, nes vienas neapgaltas mūsų protėvių žingsnis — susivienijimas su Lenkija — Lietuvos garbės taką aptemdė ir įstūmė į erškėčių takus. Čia prasideda Lietuvos nykimas. Žemės viena po kitos pereina kitiems. Lenkų iškrikimo dvasia užsikrečia ir Lietuvos didikai. Jie pamiršta savos tėvynės reikalus, kivirčijasi tarp savęs, pasiduoda lenkų įtakai — aplenkėja. Liaudis be vadovų, sunkios baudžiamos spaudžiama, pamėgdžiodama savo didikams, vietomis taip pat aplenkėja, aprusėja. Nyksta vienybė, karingumas. Nors kai kurie Lietuvos didikai dar bandė gelbėti žuvantį kraštą, bet, neturint, gal būt, plataus pritarimo, jų sumanymai žlugo: tamsioji naktis užtemdydavo šviesos spindulius, o lenkai savo praigaištingą darbą Lietuvoje varė toliau.

Pagaliau, iškrikusius ir nualintus Lietuvos ir Lenkijos kraštus pasidalino godūs kaimynai. Veltui nuėjo pastangos prarastai laisvei gražinti. Mūsų pavergėjai rusai dar sunkesniais retežiais suvaržė lietuvius. Naikino viską, kas lietuviška, atėmė spaudos žodį, krašte įgyvendino savus nusikaltėlius ir pradėjo mus rusinti: buvo pasiryžę lietuvių tautą visai nušluot nuo žemės veido.

Tamsiausia naktis laikė apgaubusi visą Lietuvą. Mūsų kraštas be saulės ir šviesos baigė trokšti. Tik šiaudinė mūsų bakūžė lietuviškai alsavo. Mūsų motulė savo mažučius auklėjo lietuviškai; pati, darbais rūpesčiais apsikrovusi, paslapčiom nuo caro žandaro mokino savo vaikučius lietuviškos maldaknygės, kad galėtų Dieva garbinti savą kalbą, dainuodavo jiems senovės karžygių dainas, pasakodavo pasakas, diegė jaunose širdyse Tėvynės meilės jausmą, kerštą bei neapykantą engėjams, ruošė Lietuvos prisikėlimą. Nulenkime galvas toms prispaudėjų užguitoms ir paniekintoms motinoms, kurios iš savo šiaudinių pastogių išleido tautos atgimimo pranašus ir kovotojus.

Sunki buvo kova. Už drąsiau tartą lietuvišką žodį grasė šaltas Sibiras. Bet, nežiūrint visų priešpaudų, vargų, persekiojimų, šiaudinių pastogių sūnūs drąsiai paskelbė Tautos prisikėlimo rytą ir nenuilstamai žadino brolius. Tikrai milžiniškos dvasios turėjo būti tie žmonės, beviltinę naktį didžiausiai priešpauddai siaučiant, nešdami į Lietuvą naujas ugnis, kuriomis įžiebė lietuvių širdis prablaivino nakties tamsą ir įdegė gaivinančios saulės-laisvės pasiilgimą. Tas troškimas vis augo, didėjo. Tautiškas atgimimas apima plačias žmonių minias. Nei kalėjimai, priešpaudos, Sibiro tūndros nebesulaiko lietuviškosios upės tekėjimo. O tautos atgimimo vadovai vis smarkiau ir smarkiau žadina tautą.

Štai užklumpa mus didysis pasaulinis karas. Visomis savo baisybėmis: kovų laukais, gaisrais, ištrimimu jis palietė mūsų šalėlę. Gyventojų dalis išbėgo į tolimą Rusiją nematyto vargo vargti, o likusieji Lietuvoje kentė žiaurios vokiečių okupacijos leteną.

Pagalios kovojančios šalys pradėjo silpnėti ir darytis nuolaidesnėmis pavergtoms tautoms. Lietuvių

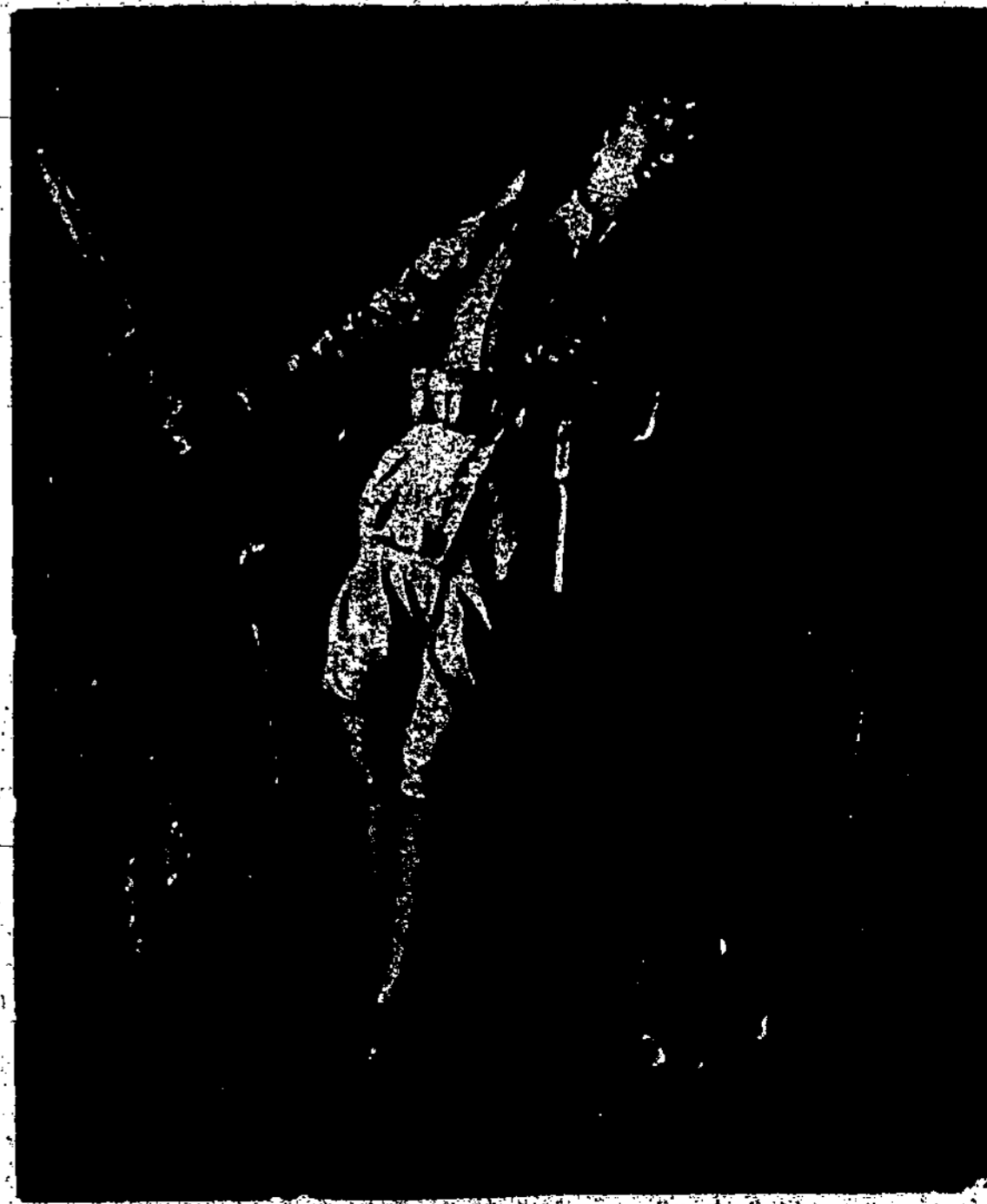
tautos vadovai sujudo ir pradėjo tiesti pamatus Lietuvos nepriklausomybei. Vilniuj sudaroma Lietuvos Valstybės Taryba, bet jos veikimą vokiečiai okupantai smarkiai trukdo. *Tautos vadovai, nebodami okupantų persekiojimų, 1919 m. vasario 16 dieną skelbia visam pasauliui Lietuvos nepriklausomybę.* Kaip brangi mums toji diena! Kilnūs Lietuvos sūnūs didžiausios priešpaudos metu apšvietė mūsų tamsų ir žiaurų gyvenimą saulės spinduliais!

Bet, deja, paskelbtos nepriklausomybės niekas nenorėjo pripažinti. Kraštą valdė vokiečiai. Rytuose tykojo bolševikai, pietuose — lenkai. Reikėjo nepriklausomybę ginklu iškovoti. *Neturint nei pinigų, nei ginklų, priešams valdant šalį, pradėta kurti kariuomenė. 1918 m. lapkričio 23 dieną išleidžiamas pirmas įsakymas kariuomenei.* Iš visų Lietuvos kampelių pradėjo plaukti savanoriai.

Mūsų priešai nesnaudė: lenkai užėmė Vilnių, o bolševikai, sekdami besitraukiančius vokiečius, užėmė beveik visą Lietuvą. Prašvitusi Lietuvos padangėj saulė vėl pradėjo temti. Mūsų kraštas nerimo. Kilnūs Lietuvos sūnūs skubėjo būriais į kariuomenę — į Kauną, Kėdainius, Alytų ir alkani, pušnuogiai, nepamokyti pradėjo kautis su gausingais priešais, ir padarė stebuklą — nugalėjo. Sunaikino bolševikų raudonuosius pulkus, sudaužė bermontininkų geležines divizijas, aplaužė ragus lenkų legionams. Mūsų savanoriai kovojo, kaip senovės karžygiai, rodos karžygių dvasia į juos buvo persimetus. Povilo Lukšio, Antano Juozapavičiaus ir kitų garbinga mirtis, kraujas laidavo mūsų kraštui nepriklausomybę amžiams. Bet jie nesuskubo visos Lietuvos atvaduoti. Melu persunktas pasaulis jiems kelią pastojė ir išplėšė mums širdį: Vilnių atidavė svetimiams. Pagrobė mūsų širdį lenkai, nori ją užslopinti. Tai jaučiam mes. Vilniaus žaizda neduoda mums ramumo — nuolat sopa. Žuvusiųjų kraujas verda, nerimsta ir ragina mus.

Taip, mes ruošiamės, mes pasižadame ir sakome: Vilnius bus mūsų! „Pirma geležis sutirps į vašką, ir vanduo pavirs uola, negu ištartą savo žodį mes atšauksime“!

Kpt. T. Šakmanas.

Už Tėvynę (dail. Zikaro kūriny)

Sargyboje.

(1920 m. lapkričio 20 d.)

Rudens naktis. Dangus apsidengęs juodais debesimis. Pučia šaltas vėjas.

Pavargę po dienos kautynių su lenkais, eina į sargybą kareiviai. Nuilsę, nevalgę eina jie.

— Jau vietoje, dėku Dievui, atėjome per purvynus, dabar nors kiek pasilsėsime, — tarė skyrininkas savo kareiviams, norėdamas juos palinksminti.

Drebėdami nuo šalčio budi kariai. Taip nori jie miegoti, bet Tėvynė liepia jiems budėti.

Staiga vienas sušuko:

— Vyrai, lenkų būrys eina!

Sujudo kareiviai, laukia lenkų. Laikas slenka neramiai, neramu kareiviams, jie laukia, širdys plaka...

Pasigirsta šūviai, duzgia kulkos, lenkai eina priekin. Metama granatos. Sušvito giria, suvirpėjo oras — sprogo granatos. Lenkai atsitraukė.

Karių nuotaika pakilus. Užmiršo jie nuovargį, alkį, kalba vien apie nakties įvykius.

Rytą jie grįžo į kuopą. Jų veiduose spindėjo laimė ir džiaugsmas.

Jonas Vitulis.

Atsiminimų nuotrupos.

Kareivių gyvenimas.

Sustojo kuopa poilsiui daržinėj... Juda, maišosi kareiviai, renkasi sau vietas, net ir apstumbo už jas... „Gyvenimui“, vyrai, rengias.

Aprimo daržinėj, kareiviai sugulė, tik kažkoks Juozas su Petru vis dar už vietą barasi, nors gulėdami. „Palauk, žalty, kitąkart atsilyginsim!...“ — per dantis vienas iš jų iškošia.

Tik staiga: „sto-o-ot!.. — Į žygį!..“ — balsas...

Už minutės kuopą jau žygiuoja, o Juozas su Petru, šalia eidamu, kaip du tikri broliai, rūko... iš bendros tabokinės...

9 pest. pulk. 1920 mt.

Prof. Voldemaras.

Ministeris Pirmininkas ir Užsienių Reikalų Ministeris.

Pilkoji minia.

Juda, kruta pilka minia... Vis rimti veidai, iš akių spindi kilnios širdys, artojų sielos... Pilkoji minia — tai Lietuvos kareivių pulkai... Pilkos, kareiviškos milinės artojų vaikų pečius dengia, Vytis galingoji ke-

* * *
Pirmyn, draugai,
Jau neilgai
Mums teks vargai kentėt,
Tiktai priešuos
Tėvų kapai
Ginklu reikės vaduot...

Seni tėvai,
Jauni draugai
Ir skaisčiosios sesutės,
Jau metų daug
Kaip laukia vis,
Kada nušvys saulutė...

Kovon, draugai!..
Pirmyn, drąsiai,
Į plėšrųj engėją,
Kraujais anų
Tegul nuraus
Mūs' kardai surūditę...

V. Šugždintis.

Plk. Itn. Merkys, Krašto Apsaugos Ministeris.

purę ženklina... Ir visi tie pulkai pilkųjų didvyrių susirinko po Lietuvos vėliava ne pasaulį dideliais karo žygiais stebinti, ne daryti savo šalį plėšriųjų vanagų lizdu, bet ginti savo tėvynės sienas...

Lietuvis ramus, ginasi, o nenori pulti tikslu užsigrobt... Pilkųjų pulkų didvyriai taipgi lietuviai, jie tik gina šalį, o ne grobia... Ir kaip smagu, kad ir aš esu tarpe tos minios — pulkų, kurie it skruzdėlės neša medžiagą, stato rūmą visiems Lietuvos vaikams gyventi.

Pilkieji didvyriai, kareiviškose milinėse, gražų tautos ir tėvynės rūmą stato, nors patys taip prasti atrodo...

9-tas pėst. pulkas,
13.VII.21.

Leonas Vitkauskas.

Fronto nuotykis.

(1919 m. atsiminimai).

Po arklių kanopomis linksmi girgždėjo sniegas, aštrus šaltis žnaibė veidą ir ausis, kojų padai stingo nuo šaltų kilpų; ūsai, antakiai, plaukai ir arkliai apsidengė širkšnimis. Todel būrys vis tankino ir tankino risčią, arba nulipęs nuo arklių bėgo siaurųjų lauko keliu.

Jau netoli „prošėpanų“ linija; būrys, išsiuntęs patrulius, eina atsargiau, nenulipa daugiau nuo arklių — čia lenkų nuolatinių užpuolimų ir plėšimų zona. Būrys sutankėjo, nutilo kalbos ir juokai, vienas kitas pačiuopinėjo karabiną, pamėgino ar gerai išsitraukia iš makščių kardas. Gusarai jojo pakėlę galvas, įbėdę akis į kalnelius, krūmus, miškelius ir gyvenamas vietas. Pavaikary būrys įjojo į Šilių kaimą, kuriame jam buvo įsa-

kyta sustoti ilgesniam laikui ir ginti 12 kil. barą nuo lenkų ulonų įsiveržimų.

Būrys čia dar niekuomet nebuvo ir todėl buvo tikras, kad jį ir čionai, kaip visur, linksmi sutiks kaimiečiai. Bet smarkiai apsvylė: gatvė buvo tuščia, vienas kitas praeinantis žiūrėjo niūriai į gusarų: „sveikas, tėvuk!“, „labas vakaras, panelė“ ir nenoriai atsakinėjo lenkiškai.

— A, lenkai, gyvatės! — murmėjo būrys, ir jau be ūpo, su nieku nesisveikindami, gusarai prajogo ilgą, be tvarkos išmėtytą kaimą, ir sustojo dviejuose viensėdžiuose netoli nuo kaimo.

Praėjo keletą dienų, per tą laiką būrys turėjo smarkių susišaudymų su lenkų ulonais ir išgelbėjo netolimą R-kijų kaimą nuo pašaro „rekvizicijos“; žmonės lenkiškai dėkojo, bet žiūrėjo vilkais.

Gusarai nieku būdu negalėjo įeiti į „kontaktą“ su Šilių kaimo gyventojais, tas erzino gusarus, pripratusius visur gerai sugyventi su ūkininkais, pasižokti ir padainuoti su kaimo jaunimu. Žmonės aiškiai nepasakydavo nė už lenkus, nė už lietuvius ir todėl, kadangi jie kalba lenkiškai, tai buvo nuspręsta, kad jiems meilesni lenkų ulonai.

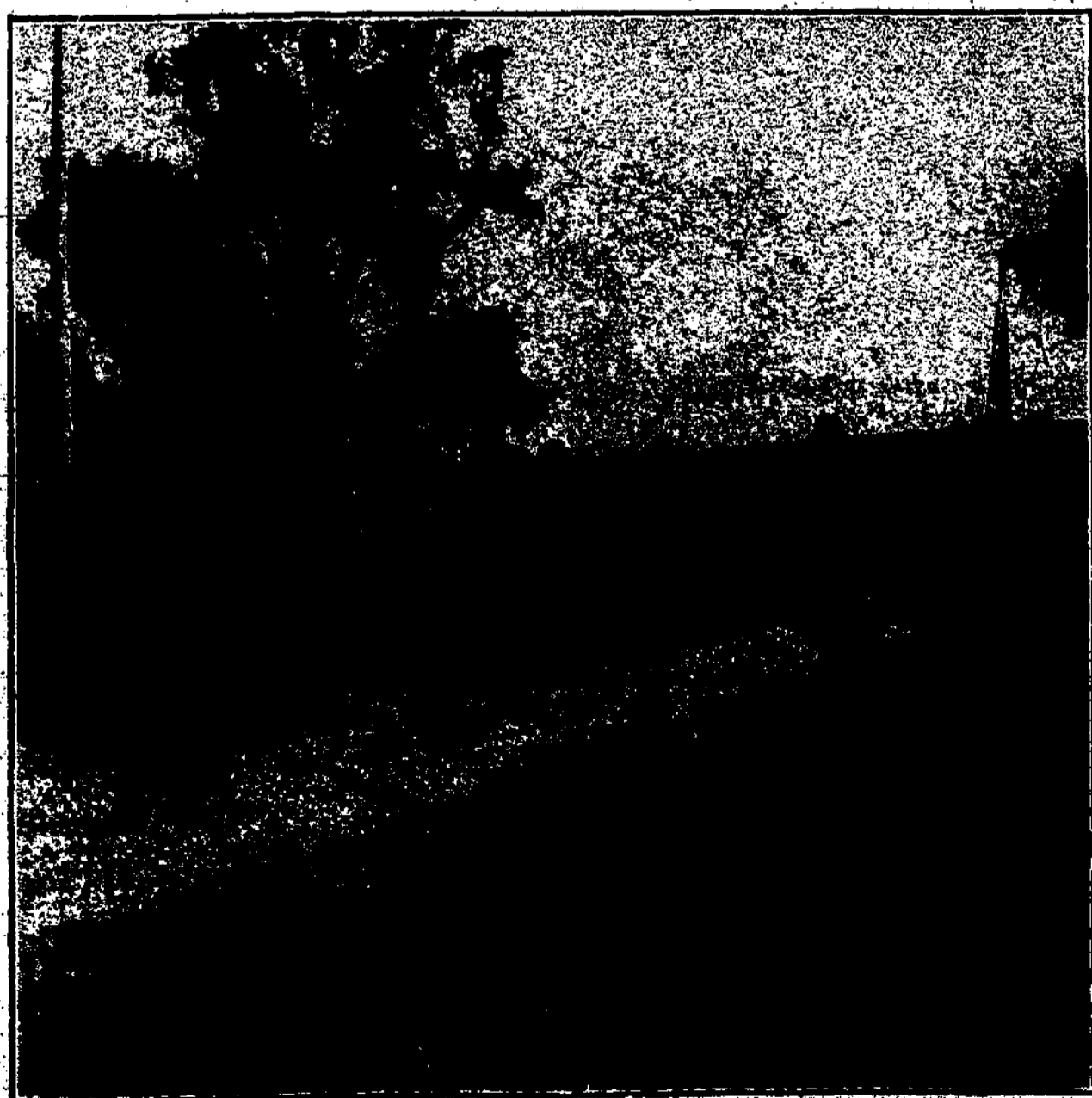
Pas gusarus visai pagedo ūpas, nerimastis ir nuolatinė lenkų pavojaus šmėkla sukinėjosi tarp jų. Ir iš tikrųjų: 12 kil. baras 18-ai gusarų, nė vieno kulkosvaidžio tuokart neturėta, 6 kil. atstumo lenkų visas eskadronas su kulkosvaidžiais, o čia dar lenkuojantieji žmonės, kurie smulkiausiai žino būrio sudėtį, apsauga ir gyvenimo tvarką — norės, praneš lenkams, užves ir sučiups!

Leit. L-is nerimavo, pats nemiegojo ir gusaramy neleido miegoti; būrys kaip šmėkla nuolat švaistėsi išigai vadinamos demarklinijos. „Ir vis tie prakeikti kaimiečiai lenkai!“ keikė sušalę ir išvargę gusarai, „kad tai būtų tikresni lietuviai, turėtumėm dvigubai mažiau darbo ir rūpesčių“. Reikėjo juos išmėginti, bet kaip?

Kartą rytmetį gimnazistas gus. E. „Vyties Kryžiaus“ kavalierius priėjo prie būrio vado ir pradėjo kalbėti. Ką jiedu kalbėjo, niekas nežinojo, tik pasikalbėjimas užsitęsė labai ilgai. Gus. E. kažką karštai išrodinėjo vadui. Gus. E. atsitraukė linksmas.

— Na, na, kas tokio, kame dalykas? — pasipylė klausimai.

— Gavau leidimą vakare nujoti pas Marytę į M-nų kaimą, užtat dabar joju į patrulius.

1919 m. savanoriai traukia į pozicijas.

Mūsų pavergtoji sostinė Vilnius.

Nujoti pas Marytę nieko blogo, bet visgi gusarai stebėjosi, kaip vadas galėjo tokiame laike jį paleisti ir dar raitą; pagaliau nusprendė, kad, tur būt, vadas padarė išimtį „Vyties Kryžiaus“ kavalieriui.

Paėmęs dar du savo draugus gimnazistus, gus. E. po pusryčių išvyko iš kaimo. Kur jis buvo ir ką darė niekas tuo, rodos, ir nesirūpino. Žvalgyba toks paprastas dalykas. Praėjo valanda, dvi, daugiau—jū vis dar nebuvo. Būrio vadas nebegalėjo nusėdėti kambary: nuolat išeidavo į kiemą, ir nerimavo. Šaltis buvo pašėlęs – sproginėjo tvoros ir sienos.

Tik apie 3 val. į kaimą su savo būreliu įjojo gus. E. Tarp jų, galvą nuleidęs, jojo nelaisvėn paimtas aukšto ūgio lenkų ulonas. Iš trobų pasipylė gyventojai. Gus. E. žiūrėjo į kaimiečius, norėdamas suprasti jų mintis ir jausmus ir, matyti, įgijo neblogiausį išpūdį: jojo linksmi šypsodamas ir atsakinėdamas į gusarų paklausimus. Kaimiečiai nieko nesakė ir neklausė, tik veiduose matėsi kažkoks ypatingas nei tai džiaugsmas, nei nusistebėjimas, jie žiūrėjo tai į jaunučius gimnazistus, tai į ūsuotą uloną. Gus. E. tai suprato ir savo vyriškumui parodyti staigiai pasilenkė nuo balno ir garsiai pabučiavo ant tiltelio stovinčią kaimo gražuolę. Toji paraudonavo, kaip rožė, ir spruko į kiemą.

Grįžęs gus. E. vėl kažką ilgai kalbėjo su vadu. Po to vienas gusaras išjojo į E-nų miestelį pirkti „tabako“. Temstant lenkų ulonas, 2 gusarų lydimas, buvo išsiustas pas E-nų komendantą, o gus. E. iššvilpė pas savo „Marytę“. Kaime pasklido gandai, kad belais-

vis išpasakojo apie lenkų eskadrono ruošimąsi pulti gusarus ir juos visus sučiupti; kaimas nerimo. Umonėms atrodė, kad šį vakarą daugiau, negu visuomet, išjojo nakties patrulių, kad daugiau stovi sargybų.

Atėjo naktis. Iš miško išlindo mėnulis, danguje žibėjo milijonai žvaigždžių, šaltis dar daugiau spaudė, toli miškuose staugė vilkai, kaimo šunės neramiai ir be perstojo lojo.

Vakare apie 9 val. nuo E-nų pusės iš miško išlindo du raitininkai. Jei kas matytų juos, tai, tur būt, persižegnotų, manydamas, kad vaidenasi: tyliai kalbėdami ir juokaudami jojo lietuvių gusaras ir lenkų ulonas. Nieks negalėtų pamanyti, kad lenkų ulonas yra mūsų gusaras E.: buvo panašus į tikriausią lenką.

Padarę didelį ratą aplink kaimą, gusaras su lenkų ulonu vėl įlindo į mišką ir jau išjojo iš lenkų pusės ir slinko į kaimą. Kaimas dar nemiegojo. Šunys kėlė didžiausią triukšmą. Netoli kaimo ulonas nušoko nuo arklio ir nužingsniavo į kaimą, o gusaras pasuko atgal į mišką.

Ulonas, šunų lydimas, įsiveržė į vieno ūkininko trobą. Didelė ūkininko šeimyna, kaip perkūnu trenkta, apmirė: veidai išbalė, buvo tylu, kaip grabe.

— Kas čia šeimnininkas—aštriu balsu suriko lenkiškai „ulonas“.

Pakilo persigandęs šeimnininkas, vaikai ne savo balsais verkė, moterys kartojo „Jezus, Marija“.

— O ką, nelaukėte? — pašiepdamas klausė „ulonas“ ir, visiems uždraudęs išeiti iš grėčios, šeimnininką ištraukė į priesenį.

Mūsų laikinoji sostinė Kaunas.

„Ulonas“ E. manė, kad pilietis išpasakos viską, ką tik žino apie gusarus, bet apsiriko. Sodietis nors drebančiu balsu, bet drąsiai atsakinėjo, kad kaime gusarų esą apie 200 — 250 žmonių, daug karininkų, turį keliolika kulkosvaidžių ir, kad jam, šeiminkui, vienas jo kaimynas pasakojęs, kad pavakarėj atėję daug pės-tininkų ir atsivežę kulkosvaidžių.

„Ulonas“ E. turėjo nepaprastai save valdyti, kad išlaikytų rimtumą ir reikalingą žiaurumą, o neišbučiuoti tą pilietį, kuris taip gražiai melavo, gelbėdamas savo brolius — Lietuvos gusarus. Išklausinėjęs kur stovi lietuvių sargybos, jų skaičių, kur kulkosvaidžiai ir t. t., ir gavęs tokius pat melagingus atsakymus, „ulonas“ įstūmė ūkininką atgal į gričią ir, perspėjęs, kad niekas nesirodytų lauke, nes būsią šaudomi, išėjo.

„Ulonas“ išėjo iš kiemo ir patvorėmis nužygiavo toliau. Girdėjo, kaip su trenksmu užsidarė tik ką iškvosto piliečio durys. Šunes nerimo. „Ulonas“, prisiglaudęs prie medžio, galvojo, kas daryti toliau. Bet nereikėjo ir galvoti. Vos girdimai prasivėrė iškvostos pirkios durys ir kažkokia žmogysta sodnu nušliaužė prie kaimyno pirkios. Neužilgo nugirdo tokį pasikalbėjimą.

— Bėk greičiau pas vadą, pasakyk, kad kaime yra lenkų, kad jie rengiasi pulti lietuvius, tik greičiau, jei šaudys nesustok, tik bėk ir pranešk...

Iš kiemo tuojau išbėgo moteriškė, persoko tvorą ir dingo sodno tankumyne.

— Tu, kūma, namo neik, gulk ant mano pečiaus ir lauk kol viskas pasibaigs — kalbėjo nežinomas vyriškis, kuris vėliau išėjo į kiemą ir pradėjo žiūrinėti tvartų spynas.

Kaip iš žemės išlindo atstatytu karabinu „ulonas“. Senukas ramiai vaikščiojęs kieme kruptelėjo.

— Ko čia valkiojies, suriko „ulonas“, eik vidun, uždek žiburį, tavo name apsistos mūsų štabas.

Drebančiomis rankomis pilietis uždegė lempą ir pastatė ant stalo, iš užpečkio išėjo graži mergina, ant pečiaus kažkas pusbalsiai meldėsi. „Ulonas“, žvangė-

damas kardu, dideliais žingsniais vaikščiojo ir pusbalsiai keikė kažkokių Antekus ir Olesius, kad taip ilgai jie neateina. Merginos akyse žibėjo šelmiška ugnelė, ji šaipydamos pažiūrėjo į uloną ir užklausė:

— Ką čia veiksite ponai?

— Išpiausime lietuvius, o paskui su jumi flirtuosime! — piktai atsakė „ulonas“. — Jūs, žinoma, esat lenkai?

Senukas paleido dūmų kamuolį, pakrapštė pakaušį ir atsakė:

— Teisybė, mes kalbam lenkiškai, bet mokyti žmonės sako, kad čia visuomet Lietuva buvusi, tai ir mes lietuviai būsime.

„Ulonas“ norėjo pradėti savo rüstų pamokslą, bet tuó tarpu gatvėje pasigirdo ginklų žvangėjimas.

„Ulonas“ pažiūrėjo į senuką ir merginą: abudu buvo išbalę, užpečky kažkas sudejavo ir jau balsiai kalbėjo malda. Kardai ir pentinai žvangėjo jau pri-seny. „Ulonas“ linksmi pašoko prie durų ir suriko: „Tutaj, panie podchoraży“. Bet... duryse pasirodė krūva mūsų gusarų atstatytais karabinais, vienas jų garsiai riktelėjo „rankas aukštyn!“ „Ulonas“ vienu šuo-liu atšoko prie stalo, trenktelėjo karabino užraktu ir šovė. Senukas iš baimės sugriuvo, mergina dingo už pečiaus, pradėjo rėkti vaikai ir moterys.

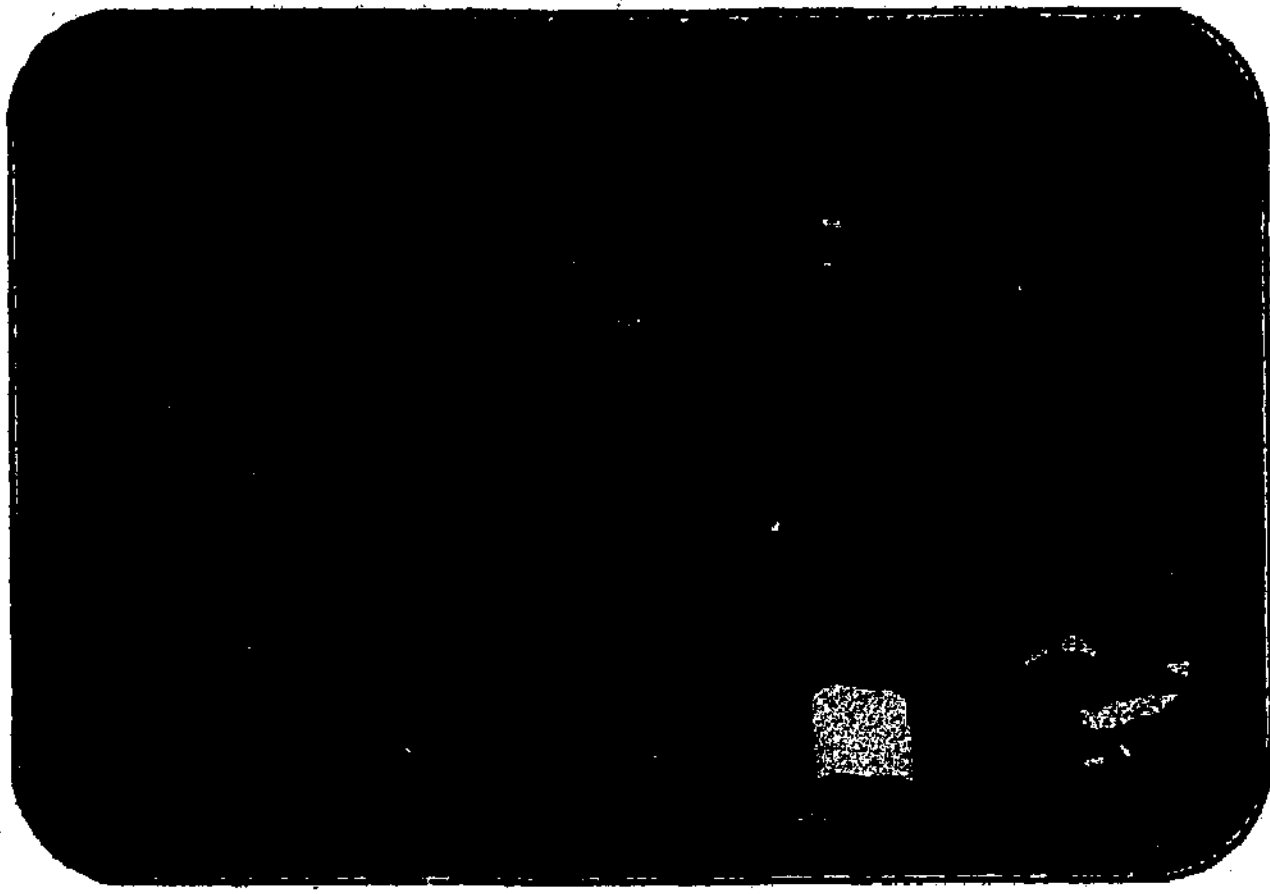
„Ulonas“ akimirksniu buvo nuginkluotas. Namų gyventojai nudžiugo. Visi kalbėjo. Mergina prisiartinio prie gusarų ir pasakojo, kad kaime esą daugiau lenkų ir kad šis laukęs jų ateinant.

Sugriebę „uloną“, gusarai triukšmingai išsipylė galvėn, ir paleidę keletą sūvių, mat, reikėjo „išvaryti“ iš kaimo lenkai, „belaisvį“ nusivedė pas vadą.

Suvaidinta buvo gerai, liko tik užbaigti, todėl už kelių minučių du gusarai „uloną“ išvarė į E-nų miestelį. Tai buvo daroma dėl žmonių akių. „Ulonas“, nuvestas į mišką, vėl persirengė į gusarą ir už pusvalandžio grįžo „aplankęs Marytę“.

Vieną priešą nugaleję, metasi į kltą (1919 m. vaizdelis).

Giedraičių laukuose (1920 m.).

Vado kambary posėdžiavo tikra karo taryba: žili senukai, rūkydami pypkes, keikė lenkus ir aiškino vadui įvairių „operacijų“ planus, merginos susimaišę su gusarais kažką šnibždėjo ir tyliai juokėsi, kaimo berniškai nedrąsiai čiupinėjo gusarų karabirus.

Atraportavęs vadui, gus. E. pradėjo klausinėti kas čia buvo. Prie jo tuoj priėjo ta pati graži mergaitė, kurią jis buvo pabučiavęs, ir pradėjo pasakoti ir su išdidumu pasigyrė, kad tai ji pranešusi vadui apie lenkus.

Tik auštant visi išsiskirstė, gusarai merginas net palydėjo. Ledai buvo pralaužti, žmonių nusistatymas buvo žinomas — jie lietuviai.

— Vyrų, nemiegokit, mokinkit juos lietuvių kalbos, dainų, leidžiu daryti vakarėlius ir vaikščioti pas ūkininkus — riktėlėjo vadas savo vyrams.

Praėjo keturi mėnesiai. Kaimo negalima buvo pažinti: daugumas kalbėjo lietuviškai, merginos dainavo taip pat lietuviškai, būrys turėjo „pėsčiųjų eskadroną“ iš kaimo jaunuolių, kurie drąsiai padėdavo gusarams vaikyti lenkus ir nešti sargybas. Šposas atnešė didžiausią naudą, o kai kam ir ašarų suteikė: gusaras E. įsimylėjo į gražią Onutę ir, apleisdamas 5-lių kaimą, visai negusariškai sulaistė ašaromis savo arklio karčius.

Tur būt, ir šiandien 5-lių kaimo gyventojai dar nežino, kad ta baisioji jiems naktis buvo tik šposas.

J. Kriaunaitis.

Atsišaukimas.

Kiekviena tauta didžiai brangina savo krašte tas vietas, kuriose jos sūnams - didvyriams pavyko sulaikyti priešų puolimą ir tuo užtikrinti savo tėvynei laisvę ir nepriklausomybę. Po didžiojo karo visos tautiškai nusistačiusios valstybės tokiose vietose statė paminklus, iškilmingai juos atidengia, tuo būdu visam pasauliui ir savo tautai primena tos vietos įvykio reikšmę.

Lietuva irgi turi tokių vietų. Kovose su kryževiais visam pasauliui yra žinomas ir Lietuvai atmintinas Žalgirio mūšis, ten sutriuškinta kryževių galybė ir nuo to karto jie daugiau nebebandė pavergti Lietuvos.

Kaip su kryževiais Žalgiris, taip su lenkais mūsų tautai atmintini ir gerbtini yra Giedraičiai. 1920 metais, lenkams sulaužius Suvalkų sutartį, Želigovskis mėgino pavergti visą Lietuvą, bet ties Giedraičiais mūsų narsioji kariuomenė didvyriškai atrėmė lenkų puolimą, užduodama jiems smūgį, nuo kurio jie išblaškyti bėgo atgal ir daugiau nebebandė pulti.

Nuo to laiko, tarpininkaujant Tautų Sąjungos atstovams, liko pravesta demarkacijos linija, kuri ir po šiai dienai skiria mus nuo mūsų sostinės Vilniaus.

Ar mes džiaugiamės laisvi likę — minime Giedraičius, ar mes liūdime, prisimindami spalių mėn. 9 d., taip pat atmename Giedraičius. Mūsų atgimimo ir laisvės atgavimo istorijoje didelėmis raidėmis yra užrašytas Giedraičių laimėjimas. Kiekvienas karys arba šaulys, dalyvavęs Tėvynės gynime, džiaugsmu širdy mini Giedraičius, nes ten buvo nulemta Lietuvai likti laisvai ir nepriklausomai.

Šiam lietuvių tautos ir kariuomenės laimėjimui pagerbti ir ilgam Lietuvos sūnų džiaugsmui, Giedraičių inteligentų būrelis, pasitaręs su kariais, sumanė Giedraičiuose pastatyti paminklą. Paminklas turės priminti tos vietos istorišką reikšmę ir taip pat turės reikšti pagarbą žuvusiems ir Giedraičiuose palaidotiems kariams, todėl manoma jis statyti tautiškai tikiško pobūdžio.

Projektą šiam paminklui yra paruošęs žinomas lietuvių dailės žinovas, „Lietuvos kryžių“ albumo autorius, dailininkas p. A. Jaroševičius.

Kreipdamies į mūsų karius, šaulius, mokytojus, jaunimo organizacijas ir į pavienius inteligentus, prašome paremti šį mūsų sumanymą - savo Tėvynės meilės jausmą paversti auka ir darbu aukojant ir renkant aukas šiam prakilniam ir naudingam tikslui. Aukų lapus galima gauti tam paminklui statyti komitete Giedraičiuose.

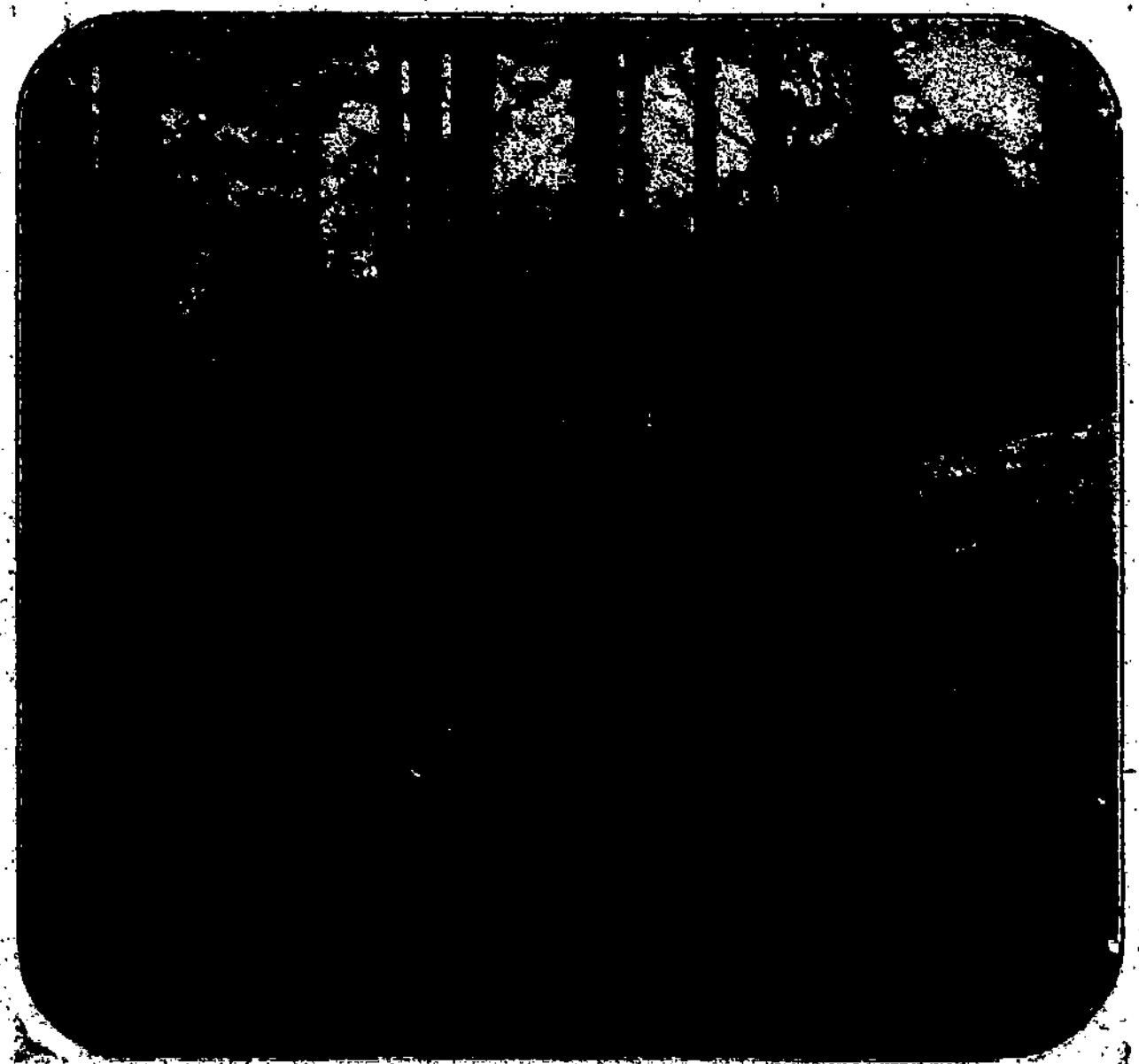
Kiekvienas, nors mažai aukavęs arba pasidarbavęs šiam reikalui, prisidės prie brangaus Tėvynei darbo. Čia visos tautiškai nusistačiusios Lietuvos visuomenės reikalas.

**Giedraičių mūšio ir jame žuvusiems
paminklui statyti komitetas.**

Kitų laikraščių prašoma persispausdinti.

Mes, talkingieji lietuviai, niekad ir nesvajosime bet kokį svetimą kraštą pagrobti, bet nuo šiol, taip sunkiai iškovoję Lietuvos Nepriklausomybę, niekad jau neišsžadėsime jos ir nė vieno lietuvių kaimo nepaliksimė svetimams vergauti. Tuo labiau mūsų sostinei Vilniui neleisime vergauti!!

P. JURGELEVIČIUS, vyr. leitenantas.

Vievio miškuose (1920 m.)

Sodinkime medžius.

Nyku lietuvių sielai, negirdint medžių šlamėjimo. Amžių amžiais prie medžių, prie miško pripratę nerimstame atsidūrę į tokias vietas, kur nėra jų — lyg ko trūksta.

Ne tik mes, bet ir kitų tautų žmonės mėgsta medžius. Medžiais puošia miestų gatves, didžiausius žemės plotus užleidžia parkams. Net ir tose šalyse, kur medžiui augti yra blogiausios sąlygos, žmogus juos augina, globoja ir rūpinasi. Medžių šlamėjimas, malonus pavėsis vilioja žmones prie savęs. Čia jie nūvargę pailsi, nurimsta. Kultūringose tautose skaitoma didžiausia nuodėmė be reikalo nulaužti medžio šaką, sužeisti žievę.

Deja, šiandien mes nebegalime pasigirti, kad prideramai gerbtume medžius. Amžiais naikinę Lietuvos medžius svetimi atėjūnai — mūsų pavergėjai, iš dalies ir mus pripratino prie to negarbingo darbo. Laikas jau atprasti. Išmokime gerbti medžius, juos globoti. Nežalokime nė vieno medelio, o padėkime

jiems augti. Sodinkime jaunus medelius ir auginkime juos. Keletos valandų darbas už kiek laiko mums daug malonumo ir džiaugsmo suteiks.

Reikia džiaugtis, kad Lietuvoje yra žmonių, kurie rūpinasi Lietuvos atželdymu. Yra susitvėręs net medžių sodinimo komitetas, kuris kiekvienais metais organizuoja medžių sodinimo dienas ir jau yra apsodinęs didelius plotus. Tame darbe padeda moksleiviai.

Todel ir mes neturim atsilikti. Gegužės 16 dieną, išėję sodinti medžius, pasistenkime pasodinti kuo daugiau. Sodinkime atsidėję, žinokime, kad ir medelis yra gyvas sutvėrimas ir šurkščiau su juo apsieinant jis vargsta. Pasodinę, nepamirškime jo laikas nuo laiko pažiūrėti, prižiūrėti, kad vėjas nesiūbuotų ir nelaužytų. Ne tik kariuomenėje tarnaudami, bet ir į namus sugrįžę, kasmet pasodinkim po keletą medelių ir kitus paraginkim, nes ir mūsų kaimas be medžių atrodo plikas, nuskuręs.

Medžių sodinimas 5 p. D. L. K. Kęstučio pulke (š. m. gegužės 1 dieną).

Lietuvos gyvenimas

Nauji ministrai. Finansų ministeris d-ras Karvelis, švietimo ministeris d-ras Bistras ir susisiekimo ministeris Jankevičius atsistatydino. Naujais ministrais patvirtinti: finansų — J. Tubelis ir švietimo — K. Šakenis. Susisiekimo Ministerija likviduojama, priskiriant jos vieną dalį prie Vidaus Reikalų Ministerijos ir kitą — prie Finansų Ministerijos.

Karo laivas. Vyriausybė perka jūros krantų priežiūrai laivą. Lietuvos Jūrininkų Sąjunga, šį dalyką sužinojusi, kreipėsi pas ministerį pirmininką, prašydama, kad šį laivą priskirtų po karo žinybos vėliava. Jūrininkų Sąjunga mano, kad toks laivas turėtų ne tik atlikti dabar jam statomus uždavinius, bet ir, reikalui esant, atlikti grynai krašto apsaugos reikalus, o taip pat, atplaukiant kitų valstybių karo laivams į Lietuvos uostą, juos pasitikti ir atstovauti Lietuvai. Pirmo karo laivo vardas turėtų būti „Prezidentas Smetona“.

Oro paštas. Nuo gegužės m. 2 d. įvestas paprastos, registruotos ir skubos oro pašto korespondencijos apsimainymas linija Berlynas — Dancigas — Karaliaučius — Kaunas — Smolenskas — Maskva. Oro pašto korespondencija priimama visose pašto — telegrafo įstaigose ir pašto agentūrose.

Nemuno uostas. Susisiekimo Ministerijos inžinierių tarybos posėdy, kuriame dalyvavo Krašto Apsaugos ir Žemės Ūkio ministerijų atstovai ir specialistai, priėmė Kauno uosto statymo ir Nemuno sutvarkymo projektą. Uostui vieta turės būti apie 40 ha ploto iškišulys nuo Karmelitų bažnyčios iki Kanto gatvės. Numatyta Nemuną taip sutvarkyti, kad jo potvyniai negrestų miestui.

Žuvusiųjų kapų tvarkymas. Giedraičių inteligentų būrelis sumanė pastatyti Giedraičiuose paminklą žuvusiems už Lietuvos laisvę. Paminklui statyti yra sudarytas komitetas iš A. Jaroševičiaus kun. A. Meigio, P. Bytauskaitės ir M. Valeikienės.

Šis komitetas išleido atsisaukimą, kviesdamas visus prisidėti prie paminklo statymo. Tokį atsisaukimą dedame šiame „Kario“ nr.

Policija. Vidaus Reikalų Ministerijoje projektuojama, kad policijos tarnautojai stotų tarnybon su savo arkliais. O tie, kurie jau tarnauja ir naudojami valdžios arkliais, turi pamažu juos išpirkti.

Šiuo metu visoje Lietuvoje yra 95 policijos nuovados. Manoma sutraukti iki 30. Taip pat numatoma kiek pakeisti dabartinę policijos organizaciją.

Pasienio perėjimas. Kai kuriems pasienio gyventojams yra daug reikalų pereiti sieną. Vidaus Reikalų Ministerijoje numatoma įvesti kortelės sienai pereiti. Jas gals gauti Lietuvos piliečiai ir svetimšaliai pasienio gyventojai.

Okupuoto krašto gyventojai. Vidaus Reikalų Ministerijoje svarstoma okupuotos Lietuvos gyventojus, gyvenančius Nepriklausomoj Lietuvoj, sulyginti visomis teisėmis su kitais piliečiais. Kurie galės įrodyti, kad jie yra okupuotos Lietuvos, bus pripažinti pilnateisiais piliečiais.

Bermontininkus teisė. Šiaulių Apygardos Teismas nuteisė Kazį Nosevičių 6 metais ir Praną Nosevičių 4^{1/2} metais sunkiųjų darbų kalėjimo už tarnavimą 1919 m. bermontininkų kariuomenėj ir dalyvavimą kovose prieš lietuvius.

Sulaikė komunistus. Politinė policija suėmė Šiaulių miesto gyventoją Leibuką Šlevičių, pas kurį rasta 23 rūsijų komunistų proklamacijų lietuvių ir rusų kalbomis. Daug kurstamos literatūros buvo skiriama mūsų naujokams ir kareiviams. Jonavoje taip pat suimti keli veiklesni komunistai.

Balandžio m. 29 d. politinė policija konfiskavo karių revoliucionierių archyvą, kurie drauge dirbo su komunistais.

Kariuomenės gyvenimas

Pirmas kareivių ir atsargos kareivių literatūros vakaras — koncertas įvyko gegužės m. 8 d. 19 val. Kauno įgulos kareivių klūbe.

Vakarą — koncertą atidarė trumpa prakalba Švietimo Dalies vedėjas pulk. lt. Burokas. Jam baigus kalbėti 5 p. D. L. K. Kęstučio pulko dudų orkestras sugrojo Tautos Himną.

Savo apysakas, atsiminimus ir eiles skaitė: 3 art. pulko san. viršila J. Margenis, 2) 9 p. L. K. Vytenio pulko ats. viršila L. Vitkauskas, 3) Artilerijos Tiekimo Skyriaus vyr. pusk. J. Malinauskas, 4) 2 p. D. L. K. Algirdo pulko vyr. pusk. L. Kvašys, 5) 5 p. D. L. K. Kęstučio pulko ats. vyr. pusk. St. Butkus, 6) ats. vyr. pusk. B. Rumša, 7) kariūnas J. Lasevičius ir 8) radio kuopos eil. lg. Andrašius. Dainavo solo: 1) 4 oro eskadrilės viršila Al. Semetas, 2) ats. kareivis K. Ilgūnas ir 3) Aviacijos parko specialistų kuopos naujokas L. Sakielis. Duetą dainavo atsargos jaun. pusk. St. Mamaitis ir ats. kar. K. Ilgūnas. Skambino kelias daineles, valsus, maršą ir kt. Aviacijos parko specialistų kuopos kareivių: 1) Pr. Baliūno, 2) Br. Švarco, 3) Pr. Gabrilevičiaus, 4) Er. Elerto ir 5) Vl. Žurausko stygų orkestras, vedamas vyr. pusk. Tautzindfreindo.

Po programai pulk. lt. Burokas trumpa kalba baigė vakarą — koncertą. Į vakarą atvyko iš visų Kauno įgulos dalių kareiviai, kurių prisirinko per 400. Kitiems teko stovėti, nes klūbe vietų yra tik 300 žmonių.

Į vakarą buvo atvykę Karo Mokslo Valdybos viršininkas pulk. lt. inž. Dirmantas, Spaudos ir Švietimo Skyriaus viršininkas mjr. Steponaitis ir daug Kauno įgulos dalių karininkų.

Be rengimo komisijos ir dalyvių dar pasidaravo šio vakaro surengimui vyr. pusk. St. Cepulis, vyr. pusk. J. Vriakojis ir kt.

Plačiau apie šį vakarą kitame numery. Taip pat kitame numery bus įdėtas rengėjų ir dalyvių paveikslas.

Sveikino kariuomenę 330 šaulių būrys.

Čekoslovakų apdovanojimai. Gegužės m. 5 d. Krašto Apsaugos Ministerijoje Čekoslovakijos atstovas Lietuvai p. Galia įteikė mūsų karininkams: 1) Aviacijos viršininkui pulk. lt. Pundzevičiui, 2) pulk. lt. Giedraičiui ir 3) lt. Jurgelioniui Čekoslovakų „Baltojo Liūto“ ordiną.

Įteikimo iškilmėse dalyvavo ministeris pirmininkas, krašto apsaugos ministeris, Vyr. Štabo viršininkas ir kiti aukštieji karininkai.

Be to, prof. Galia savo vyriausybės vardu užėjo vainiką ant paminklo žuvusiems dėl Lietuvos laisvės.

Medelių sodinimas. Gegužės 16 d. skiriama kariuomenės medžių sodinimo diena. Kiekviena dalis sodina medelius savo kareivinių rajone.

Sporto instruktoriai. Krašto apsaugos ministerio padėdymu prie Aukšt. Karininkų Kursų ruošiami kariuomenės dalims iš karininkų sporto instruktoriai.

1 gusarų pulkas. Naujokai. Š. m. balandžio 27, 28 ir 29 d. pulkan atvyko naujokų iš visų Lietuvos pakraščių. Naujokai, kaip paprasta gusaruose, buvo sutikti stoty su orkestru ir taip atvesti pulkan, kas sudarė ne tik patiems atvykstantiems, bet ir pašaliniams geros nuotaikos. Naujokai ir gusarai, vieni kitų tarpe, rado daug savo pažįstamų, nes daugelis kilę iš vienu ir tų pačių vietų. Dabar jau naujokai apmundiruoti ir mokomi. Laimingos kloties!

Radio. Nuo š. m. pradžios pulke veikia radio, kuris įtaisytas kareivių klūbo salėje. Radio kasdien klausosi karininkai ir gusarai. Jau ir naujokai suspėjo susipažinti su radio burtais.

Darželiai. Eskadronų, komandų ir klūbų kareivinės iš seno puošiamos gražiais darželiais. Dabar pavasario metu kiekvienas eskadronas ar komanda lenktyniaudami stengiasi kuo gražiausiai sutvarkyti savo darželius.

Žl.

1 oro eskadrilė Mūsų boksininkui eil. Nitui išėjus į atsargą, jo vietą užėmė eil. Kliuba ir kareivių lavinimas bokse eina toliau. Eil. Kliuba visais atžvilgiais yra rimtas boksininkas ir ateinančiais metais žada būti rimtu konkurentu Lietuvos čempionui Markevičiui.

V. p. Ambrozaitis.

3 oro eskadrilė. Kasdieną lankome švietimo pamokas. Lankomės dideliu noru: visi įsitikinom kokią naudą mums tos pamokos neša. Laisvalaikiais užsiimam sportu. Mūsų komandos v-kas buvo mus nuvedęs į botanikos sodną ir kitas įžymesnes vietas. Tokios ekskursijos mus labai įdomauja.

J. p. P. Tvardauskas.

5 pėst. D. L. K. Kęstučio pulkas. Senų kareivių paleidimas Balandžio 13 dieną paleidome atsargon senus kareivius. Atsisveikinimas buvo labai nuosirdus.

Vakarėliai. Balandžio 18 d. pulko salėje kareiviams buvo surengtas šokių vakarėlis. Balandžio 24 d. ruoštas vaidinimas. Vaidino mūsų pačių trupė komediją „Teodolinda“. Visi gardžiai pasijuokė. Tokių malonių pramogelių kareiviai laukia ir daugiau.

Mokomos kuopos išleidimas. Balandžio 26 dieną išleista mokomoji kuopa ir grandininkų komanda. Pulko vado padėjėjas, pasveikinęs išleidžiamuosius, nurodė jų pareigų atsakingumą ir sunkumą auklėjant jaunus kareivius.

Naujokai. Balandžio 27 - 30 d. d. į pulką atvyko naujokai. Visi žvalūs vyrukai. Stotyje juos sutiko pulko karininkai ir orkestras. Pulke pulko vado padėjėjas pasakė tinkamas prakalbas. Naujokai džiaugiasi tokiu malonių sutikimu, upas geras.

Lankėsi Ministeris Pirmininkas. Gegužės 7 dieną pulke lankėsi Ministeris Pirmininkas ir Kariuomenės Vadas. Ziūrėjo pulko kareivius. Ministeris sveikino atvykusius ir kariuomenę naujokus ir linkėjo atsidėjus mokytis ir tarnauti. Į apžiūrą buvo atvesti ir artilerijos vietinių dalių naujokai. Vėliau p. Ministeris ir Kariuomenės Vadas ragavo kareiviškų pietų.

Pulko kariai nepaprastai patenkinti tokių aukštų svečių apsilankymu.

Medžių sodinimo šventė. Gegužės 1 d. pulke įvyko medžių sodinimo šventė. Medeliais užsodinta alėja iš kareivinių aikštės į Panemunės miestelį. Sodinime dalyvavo dabartinis ir buvusieji pulko vadai, karininkai su seimomis ir kareiviai. Griežė orkestras. Užsodintas takas pavadintas „Liepų alėja“. Pulko rajonui gražinti yra paskirta atskira komisija, kuri kasmet organizuoja sodi-

nimo dienas ir pasodina po kelius šimtus medelių. Kareiviams ir naujokams tas darbas labai patinka.

L. L. Stirniukas.

8 p. K. K. Vaidato pulkas. *Naujokai.* Balandžio 28-30 dienomis pulkas susilaukė svečių — naujokų. Jų ūpas kuo geriausias. Daug suteikė jiems džiaugsmo malonus sutikimas su orkestru.

Tad, vyrukai, dabar, supratę kaip malonu yra tarnauti kariuomenėje, būkite teisingi ir ištikimi tėvynei ir savo viršininkų pavaldiniai. Mes visi seni kariai jums to linkime.

Vakarėlis. Balandžio 24 ir gegužės 1 d. d. kariams surengta šokių vakarai.

V. p. E. Jagminas.

Šančių įgulos naujokai. Malonu žiūrėti į atvykusius naujokus, kad jau patys, savu noru, prie įrankių gimnastikuoja ir futbolą muša. Matyti jie yra susipažinę su sportu būdami piliečiais.

Nors ir pirmos dienos kariuomenėj, bet naujokų veiduose matyti ne nuliūdymas, bet džiaugsmas. Tiesa, galima pastebėti ir susirūpinusių, bet labai mažai.

Visi gerai supranta, koku tikslu jie pašaukti, ir yra pasiryžę su atsidavimu mokintis, kad pavyzdinčiai galėtų tarnauti tėvynei ir įgytų garbingo Lietuvos gynėjo vardą.

Putinelis.

Užsieniai

Latviai derasi su Sovietais. Gegužės m. 4 d. Latviai su Sovietais pradėjo derybas prekybos sutarčiai sudaryti.

Tarptautinė ekonomijos konferencija. Gegužės m. 4 d. Ženevoj (Sveicarijoj) prasidėjo pirmas visuotinas pasaulinės ekonomijos konferencijos posėdis. Šioje konferencijoje dalyvauja 47 valstybės, tarp kurių ir Sovietų Rusija. Sovietai anksčiau nesutikdavo važiuoti deryboms į Sveicariją ir visą laiką šiaušėsi prieš ją už nužudymą Sveicarijoj vieno Sovietų atstovo. Pastaruoju laiku, matyt, nusileido. Bet ir šveicariečiai turi daug vargo su dabartine Sovietų delegacija. Jos apsaugai net neužteko policijos Ženevos mieste; teko iš kitur išsaukti.

Sakyta konferencija tarp kitko tirs priežastis kaip reiktų pašalinti po karui pasaulį įsiviešpatavusį ekonominį krizį. Lietuva toje konferencijoje nedalyvauja.

Gudai prieš lenkus šiaušėsi. Lenkai panaikino jiems nepatinkamas gudų partijas ir organizacijas. Gudai rankų nenuleidžia. Vieton panaikintų žada susiorganizuoti nauja organizacija, kuri atitiktų panaikintų organizacijų dvasias.

„Zlotą remontuos“. Jau senai žinome, kad lenkų pinigais zlotas yra gerokai smulktelėjęs žemyn. Lenkai nori jį atitaisyti ir tam reikalui ieško 80 milijonų dolerių paskolos Amerikoj.

Varšuva griūva. Visa aukštoji Vislos pakrantė, kur namai pastatyti ant smėlio, slenka į upę. Daug namų supleišėjo, o kai kurių tubos ir grindys griūva. Pakrantėj gyvenantieji žmonės nusigandę ir iš kai kurių namų jau kraustosi lauk.

Lenkų kaliniai nerimsta. Gegužės m. 4 d. Varšuvos Mokotovo kalėjime sukilo 1000 kalinių, protestuodami prieš blogą valgi. Kaliniams numalšinti išsaukta policija ir ugniagesiai.

Amerikos potvyniai. Del potvynių, apie kuriuos rašėme praeitame numery, nukentėjo apie 250.000 gyventojų. Nuostolių padaryta apie 200.000.000 dol. Kaimuos ir miesteliuos vanduo siekia su viršum du metru. Apsemtas apie 6 milijonus hektarų žemės plotas.

Bandoma Balkanuose nusiraminti. Prasidėjusios derybos tarp Jugoslavijos ir Italijos. Jugoslavija pradeda nusileisti ir jau nebekelia Tiranos sutarties klausimo.

Kaip kitur gerbia savo lakūnus. Brazilijoje minia puolė kelių laikraščių redakcijas, kurios rašė, kad Brazilijos lakūnų nepasisekimas perlėkti per vandenyną, esąs dėl lėktuvų vadų nesugebėjimų. Miniai nuraminti turėjo įsikisti policija ir gaisrininkai.

Ukraina nori nepriklausomybės. Pastaruoju laiku ukrainiečių tautiškas judėjimas stiprėja. Jie nori atsiskirti nuo Sovietų Rusijos ir įkurti nepriklausomą Ukrainą. Sovietai aišku, su tuo nesutinka dėl dviejų priežasčių: Ukraina yra turtingas kraštas duona ir, Ukrainai gavus nepriklausomybę, ir kitos Sovietų Rusijos pavergtos tautos to pareikalautų. Tuomet subirtų didžiulė Rusija.

Kasyklų nelaimė. Amerikos Jungt. Valstybių vienoje anglų kasyklose (Everettsville) įvyko didelis sprogiimas. Užversta su viršum 100 angliakasių. Iš jų 15 užmušta ir 9 sužeisti. Kitiems teikiama pagalba išgelbėti.

Kokios Kinuose baismės. Suimtųjų Sovietų Rusijos atstovybėj Pekine komunistų byla įvyko jiems paruoštų karstų akivaizdoj. Pasmerktieji buvo nusmaugiami.

Karo kronika

Europos kariuomenė. Europos valstybių kariuomenėse taikos metu (dabar) tarnauja 3,573.000 vyrų. Karo metu tos kariuomenės gali išaugti iki 40.000.000 žm. Šiuo metu didžiausią kariuomenę turi Rusija — 800,000 žmonių, mažiausia — Albanija (7000 žm.). Ilgiausias karo tarnybos laikas yra Rusijoje — iki 5 metų, trumpiausias Sveicarijoje, kur kariuomenė sutvarkyta milicijos pagrindais.

Nauji tankai. Vikers'o ginklų dirbtuvės (Anglijoje, Šefildo mieste) pastatė naują sunkaus tipo tanką, kuris be apšarvavimo sveria 11,3 tonų. Tanko ilgis — 5,7 metr, plotis — 2,6 mtr, aukštis — 2,55 metr. Tankas varomas 100 arklių jėgų motoru „Siddeley-Amstrong“, lygiu keliu šliaužia 29 klm. per valandą, laukais 20 klm. Tankas lengvai pereina 2 metrų pločio griovius ir 1 metr. gilumo vandenį. Tankas ginkluotas 57 m/m patranka ir 3 kulkosvaidžiais.

Antras naujas tankas yra Martelio tipo. Jis skiriamas vienam žmogui. Sveria 2,5 tonas. Greitis — 23 klm. per valandą. Ginkluotas vienu „Lewis“ kulkosvaidžiu. Tanko ilgis 2,74 metr; plotis — 1,22 metr; aukštis — 1,5 metr.

„L. K.“

Statys tvirtovių. Belgų krašto apsaugos ministeris, drauge su Belgų ir Prancūzų vyriausiais štabais, paruošė krašto apsaugos planą. Juo numatoma pastatyti Vokietijos pasieny 70 ir Olandijos pasieny 50 tvirtovių.

Karių organizacijos. Santarvės valstybių didžiojo karo dalyvi į jau senai turi savo organizaciją, šiek tiek panašią mūsų kariuomenės savanorių sąjungai. Sakyta organizacija turi apie 6.000.000 narių. Gegužės m. 21 d. Liuksemburge įvyks jos konferencija, į kurią pakvieta ir panašias vokiečių organizacijas.

Dar bandys kartą. Ruošiamasi birželio m. saukti trijų didžiųjų ir pajūrių valstybių: Amerikos Jungt. Valstybių, Anglijos ir Japonijos karo laivyno jėgoms apriboti konferenciją.

„Chodės“ nenurimata. „Chodės“ (taip jie patys vienas kitą vadina) dar tebeapsaudo svetimsalių laivus, plaukiančius Yangtze upe. Anglų laivams leista tokiais atvejais atsisaudyti. Anglai nutarė pasiųsti į Kiniją dar ke-

lias oro eskadriles. Prancūzai koncentruoja Marsely kariuomenę, kurią siųs į Kiniją.

Čankaiškas vis dar tebekrato komunistus. Dabar jų ieško svetimsalių apgyventuose kvartaluose. Jis Nankiną paskelbė Kinijos sostine. Hankau vyriausybė, kuri iki šiol dar teberėmė komunistus, irgi pertrauksianti ryšius su jais, nes nebeturi pakankamai jėgų su Čankaišku kovoti. Hankau vyriausybės komisijos 48 nariai nori taikos su Čankaišku ir tik 22 tam priešinasi.

Japonai stiprinasi Mandžiūrijoj. Siūnia daugiau kariuomenės į Mandžiūrijos įgulą ir šiaip rūpinasi jį sustiprinti. Japonų kariuomenės vadams įsakyta neįsileisti į Mandžiūriją nė vieno Sovietų Rusijos kario. Taip pat Japonija siūnianti savo kariuomenę į Yangtze upės slėnį, Kinijon.

Gen. Vrangelis, 1920 m. Rusijos pietuose kovojo su bolševikais, dabar nori su savo kariuomene persikelti iš Jugoslavijos į Kiniją ir ten kovoti prieš bolševikus. Dabar jis turi apie 20.000 gerai ginkluotos ir drausmingos kariuomenės.

Norvegijos vyriausybė paruošė naują karo projektą. Paprastų karo išlaidų numatoma po 40.000.000 kronų (apie 103.200.000 litų) metams. Iš jų kariuomenei išlaikyti skiriama 27.600.000 kronų ir karo laivyno reikalams 12.400.000 kronų. Iš tų lėšų reikės išlaikyti sausumos ir jūrų karo aviaciją. Be to, laikinai skiriama dar 10.000.000 kronų (apie 25.800.000 litų) metams karo medžiagai pirkti. Iš jų 2.000.000 kronų sausumos kariuomenei, 6.000.000 — laivynui ir 2.000.000 — karo aviacijai.

Sporto kronika

Lietuva.

LFLS. I. A. — Karo Mokykla 4:3 LFLS. naudai. Karo Mokykla jau antrą kartą šiemet susitinka su LFLS. Pirmas rungtynes laimėjo Karo Mokykla rezultatu 5:3.

Makabi I. A. — KSK. I. A. 1:0 „Makabi“ naudai. Vienintelis golas įvartytas iš pabaudos smūgio. Laimėjus šias rungtynes „Makabi“ pakliuvo į finalą ir sprendžiamose rungtynėse taurei laimėti susitiks su „Kovu“.

Lietuva IX pasaulinėje olimpiadoje. Šiomis dienomis įvykusiame olimpinio komiteto posėdy susitarta į 1928 metų pasaulinę olimpiadą Amsterdame siūsti futbolo komandą iš 18 žmonių (7 atsargin.), 3 lengvosios atletikos sportininkus, 4 dviratininkus, 3 boksininkus, 1 imtininką, 1 sunkumų kilnotoją ir 1 pačiužininką. Bokso ir lengv. atletikos dalyviams paruošti, manoma pasikviesti trenerį.

Užsieniai.

Estijos — Latvijos kariuomenių futbolo rungtynės įvyks šiais metais gegužės mėn. pabaigoje.

Sport (Tallinn) — RFK (Ryga) 2:1. „Sport“ naudai.

Sparta — Slavija 1:0. Gegužės 1 d. Prahoje įvyko čekų profesionalų futbolo rungtynės lygos pirmenybėms. Komandos iki šiolei turėjo po lygiai taškų. Sparta, įmušdama per 17 min. golą, laimėjo pirmenybes.

Ivairenybės.

Seniausias pasauly žmogus yra turkas Acha 163 metų amžiaus. Jis dabar susirgo ir yra Stambulo ligoninėje, bet tikis pasveiksis, nes tai, pasak jo, amžiaus nuovargis.

Fotografijos per radio. Amerikos laikraštis „American Telephone Telegraph Company“ paskelbė, kad per radio bus galima perduoti trijų ir daugiau spalvų fotografijas ir paveikslus. Spalvų atspindžiai bus labai tikslūs.

Nusiginklavo! Duomenys, čia surašyti, tyliai, bet įrodančiai pasakys, kaip didžiulės valstybės nusiginkluoja. Duomenys paimti iš 1926 m.

Valstybės pavadinimas	Kiek yra sausumų kariuomenės	Biudžetas jų valiuta	Biudžetas (frankais ²).
Prancūzija	607.000	4.058.000.000 frankų	4.058.000.000
Vokietija	198.000 ¹⁾	691.000.000 markių	4.767.000.000
Anglija	175.000	65.815 000 sv. sterl.	9.214.000.000
Jungt. A. Valst.	128.000	284.000.000 dolerių	8 236.000.000

Iš to matyti, kad mažai anglų kariuomenei išleidžiama dvigubai daugiau, negu prancūzų, dėl to, kad anglai savo kariuomenę samdo iš norinčių, gi pas prancūzus yra prievolė. Tai irgi įrodymas, kad valstybei kur kas lengviau, kada jos kariuomenėje tarnauja iš prievolės, o ne samdyti žmonės.

Miljonierių tėvynė. Amerikos Jungtinėse Valstybėse dabar esą 30.000 milijonierių. Pastaruoju laiku jų skaičius žymiai padidėjęs.

Sunki bausmė. Amerikos Jungtinių Valstybių vienas kareivis, būdamas girtas, pabučiavęs jauną studentę, už ką New York'o karo teismas jį nubaudė 15 metų kalėjimo. Apygardos viršininkas generolas Puras sumažino jam bausmę iki 2 metų.

Radio žiemuose. Toli į žiemus už drėgnų ir nepereinamų tundrų (amžinų purvynų ir balų), Žiemų Lėdinuotame vandenyne, yra sala, vadinama „Naujoji Žemė“. Kraštas šaltas ir labai mažai apgyventas. Kam yra malonu ištisus metus kailiniais dėvėti. Bet ir toji, beveik apmirusioji saloj, radio nukeliavo. Sakytos salos žiemuose statoma didelė radio stotis.

Mat, norima, kad ne tik tos salos saujelė gyventojų galėtų naudotis radio ir susisiekti su nuo jų atskirtu pasauliu, bet, ir svarbiausia, kad žiemų ašigalio tyrinėtojai mokslininkai greitai galėtų suteikti žinių apie savo kelionių sėkmes.

Toji radio stotis bus artimiausia žiemų ašigaliui.

Kokį turtą mokslininkai palieka. Žymus vokiečių mokslininkas ir visam pasauliui žinomas astronomas (sekėjas žvaigždžių ir kitų dangaus kūnų ir reiškinijų) Keplėris, mirdamas paliko turto tik dvejus marskinius, seną rūbų eilę ir 7 fenigus pinigų.

Bet už tai kiek jis paliko pasauliui mokslo žinių, kuriam visą savo amžių buvo paaukavęs.

Kiek žvaigždžių padangėj. Mokslininkai — astronomai apskaičiuoja, kad mes naktį gryna akimi matome ne daugiau per 7.000 žvaigždžių. Tam tikrais prietaisais žvaigždes sekti (teleskopais) astronomai mato iki 1.20 milijonų žvaigždžių. O kiek jų dar nemato.

Kai kurios tos mažytės žvaigždutės yra tūkstančiais kartų didesnės, negu mūsų žemė. Tokios mažytės atrodo tik per didelę tolybę nuo mūsų žemės. Vienos jų yra ugnies, o kitos žemės, kaip ir mūsų. Šviečia nuo kitų pasiskolinta šviesa. Pavyzdžiui, jau mums gerai pažįstama Aušrinė ir Vakarinė žvaigždė šviečia mums nuo saulės skolinta šviesa. Mūsų žemė kitoms žvaigždėms (planetoms) taip pat šviečia saulės skolinta šviesa žvaigždės pavidale.

Padori žmona.

— Kodel tu eini į balkoną, kada aš dainuoju?
— Kad kaimynai matytų, jog aš nemušu tavęs.

¹⁾ jų kareivių tik 100.000, kiti 98.000 policininkai (Schutzpolizei).
²⁾ frankai mūsų 40 cent.

Skaitytojų balsai

Naujoko įspūdžiai.

Keletą savaičių mes dar buvome namie, bet tėvynės gynimo reikalas pašaukė mus atlikti karo tarnybą.

Šiandien atvykom į garbingas tėvynės gynėjų eiles, kur mums reikės patį smagiausį ir brangiausį jaunystės laiką paaukuoti tėvynės labui. Kad mums tas laikas būtų neilgas ir nenuobodus, noriu pasiūlyti vieną gerą ir naudingą užsiėmimą, būtent, šviestis. Kai kurie atvykome į kariuomenę visai analfabetai, nemokame nei skaityti, nei rašyti, algą gaudami pirmąjį mėnesį dauguma negalėsime nė pasirašyti.

Apie naudą mokėti skaityti bei rašyti kalbėti netenka, nes kiekvienas žino, kaip gera žmogui mokėti skaityti ir rašyti, ypač kariuomenėje. Nori sau parašyti laiškučių tėveliams, broliui, seselei ar mergeliai — ėmei ir parašei. O jeigu pats nemoki, tai tada jau tavo asmeninius reikalus tvarkys asmuo, kuris tą laišką rašys; gerai, jeigu jis laikys paslaptį, o jeigu ims juokams pasakoti, ką tu norėjai arba parašei laiške, ar nebus tau skaudu?

Dabar turime švietimo pamokų; mus visus moko, neatsižūrind į išsilavinimą. Mes matome, kad vyriausybė net negaili laiko nei išlaidų, skiria mums specialiai pamokas, kad tik mes daugiau išmoktumėm ir grįžtumėm į namus jau nebe tokie, kaip kad atvykome į kariuomenę. Džiaugsis tėveliai, kad išleido sūnų berastį, o grįžęs jau mokės gerai skaityti ir rašyti. O laiko, aš esu tikras, kad kariuomenėje užteks, tik reikia mokėti jį tinkamai ir naudingai naudoti.

Jeigu mes neišmokome iki šiol, tai čia tėvų kaltė, kad jie neleido mokytis, o gal ir mes patys tingėjome. Šiandien jau apie naudingumą ir kalbėti netenka, nes kiekvienas berastis sako: „kaip gera jam, kad jis moka skaityti ir rašyti, o jeigu aš mokėčiau, tai būčiau labai laimingas“.

Tad, kariai, turėdami laisvo laiko valandėlę, paimkime plunksną arba knygą ir mokykimės skaityti ir rašyti. Grįžęs į namus jau nebeturėsi laiko mokytis: reikės duonos kąsneliu rūpintis, o šventą dieną norėsi šiek tiek ir pasilsėti.

Jonas M-čas.

Venkime svetimų kalbų.

Kalba yra didelis tautos gyvenimo požymis. Išnyksta kalba — žusta tauta. O nutautėję žmonės niekam verti palieka.

Niekur toks žmogus nebeturi pasitikėjimo. „Nenaudingas tas paukštis, kuris savo lizdą teršia“ liaudies sakoma. Todėl, nenorėdami būti panašūs minėtiems paukščiams, branginkime savo kalbą. Todėl kalbu, kad dažnai prisieina išgirsti kitomis kalbomis kalbančių karių. Dar blogiau, kad tie kariai kalba svetima kalba gerai jos nemokėdami.

Teko pastebėti net keistų dalykų. Pavyzdžiui, įeina kareivis į krautuvę ir prašo reikalingų sau prekių. Krautuvininkas nesupranta ar nenorėdamas suprasti lietuviškai, prašo kalbėti kita kalba, o kada kareivis atsako, kad nemokas, krautuvininkas nusistebi, kaip, girdi, galima esą nemokėti!

Kaip gaila į tokį kareivį žiūrėti, kai jis, išgirdęs krautuvininko nusistebėjimą, parausta. Jam lyg gėda, kad nemoka kalbėti taip, kaip pageidauja krautuvininkas.

Ar nevertėtų krautuvininkams rausti, kad lietuviškai kalbėti neišmoko, nes dešimtį metų, kai Lietuva nepriklausoma valstybė, o valstybinės kalbos nemokėti — apsilaidimas. Tokiems apsilaidėjams kariai neturi lenktis.

Jie turi įrodyti, kad ne tiems gėda, kurie Lietuvoje nemoka lenkiškai ar rusiškai, bet tiems, kurie nemoka lietuviškai.

Juokinga ir keista būtų, jei anglas, atvažiuavęs į Vokietiją gėdintų vokiečius, kad jie nemoka angliškai kalbėti. Vokiečiai tokį, per daug reikalaujantį anglą, palaikytų pamišėliu.

Todel ir mums nėra ko rausti, jeigu kartais nemokame susikalbėti kokio nors krautuvininko mėgiama kalba. O jeigu kuris ir mokame, taip pat neprivalome viešose vietose tuo didžiutis, nes kariams taip nepridera. Karys, kalbėdamas svetima kalba, daro gėdą visai kariuomenei. Todėl, nusistatykime tvirtai ir visur kalbėkime tik lietuviškai. Kas lietuviškai nesupranta, lai mokosi, o jei nenori mokytis, lai įsigyja vertiką. Dar labiau turime vengti svetimų kalbų savitarpy. Labai negražu, kada karys viešoje vietoje pradeda švebeldžiuti maskoliškai.

M-as.

Kritika ir bibliografija

Koperacijos S-gos „Spaudos Fondo“ knygyno papildomasis 1926—27 m. m. **Knygų katalogas**. 32 psl. Kaunas.

Ubagėlis. 3 veiksmyų vaizdas. Iš prancūzų kalbos *laisvai vertė Vl. Mažonas*. „Saltinio“ knygynėlio Nr. 1. Mariampolė 1926 m. 34 p. Kaina 1 lt. 25 cnt.

Veikalėlis vaizduoja sv. Pranciškaus (1926 m. sukako 700 metų nuo jo mirties) pašaukimą. Seniesiems jis duos pažinti Dievui pasišvenčiančiųjų kilnumą; jaunesniems gal uždegs norą sekti šventųjų didvyrių pėdomis. Veikimo laikas — 1200 m., vieta — Asyžius, Italijoj.

Tinka kareivių bibliotekoms.

Boero S. J. Šv. Aloyzo pašaukimas 3-jų veiksmyų drama. Vertė Vaitiekūnas. „Saltinio“ knygynėlio Nr. 2. Mariampolė, 1927 m. 54 p. Kaina 1 lt. 50 cnt.

Veikalėlio turinys jungiasi su sv. Aloyzo kanonizavimo 200 metų jubiliejumi. Veikimo laikas — 1585 m., vieta — Žiemų Italija, netoli Mantuos.

Tinka kareivių bibliotekoms.

Kun. V. Grašius. Atsiminimai iš bolševikų nelaisvės. „Saltinio“ knygynėlio Nr. 3. Mariampolė, 1927 m. 48 p. Kaina 1 lt.

Autorius yra buvęs „Varpo“ ir „Tėvynės Sargo“ bendradarbis; 1917 m. dalyvavęs Lietuvių Didžiajame Seime Petrapily.

Knygelė parašyta gerai, suprantamai, bešališkai. Ten galima įsitikinti, kaip elgiasi bolševikai su žmonėmis, dažniausiai nekaltai pakliuvusiais į jų nagus. Autorius nieko nepridėjo. Perskaičius pilnai galima įsivaizduoti bolševikų karalijos „žemės rojų“.

Tinka kareivių bibliotekoms.

R.

Redakcijos atsakymai

J. psk. V. Pankovui. Žinutes rašykite trumpai ir aiškiai. Apysakėlių iš karių gyvenimo laukiame.

Anydui. Poemos dėl vietos stokos negalime dėti. Laukiame trumpų eilėraščių. Turėdami laiko užteikite į redakciją.

J. p. Tvardaushui. Jūsų žinutės pavėluotos. Kita sykį paskubėkite. Vieną dedame.

Kareivi, skaityk savo laikraštį „Kari“!

Leidžia Vyr. Št. Karo Mokslo Valdyba || Redaktorius kapitonas T. ŠAKMANAS.

Valstybės Spaustuvė Kaune, kampas Duonelaičio ir Gedimino g.